II

(Nezakonodajni akti)

SKLEPI

SKLEP KOMISIJE (EU) 2019/61

z dne 19. decembra 2018

o sektorskem referenčnem dokumentu o najboljših praksah okoljskega ravnanja, kazalnikih okoljske uspešnosti za posamezne sektorje in merilih odličnosti za sektor javne uprave v skladu z Uredbo (ES) št. 1221/2009 o prostovoljnem sodelovanju organizacij v Sistemu Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (EMAS)

(Besedilo velja za EGP)

EVROPSKA KOMISIJA JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije,

ob upoštevanju Uredbe (ES) št. 1221/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o prostovoljnem sodelovanju organizacij v Sistemu Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (EMAS), razveljavitvi Uredbe (ES) št. 761/2001 ter odločb Komisije 2001/681/ES in 2006/193/ES ([1]) in zlasti člena 46(1) Uredbe,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (ES) št. 1221/2009 določa, da mora Komisija za posamezne gospodarske sektorje pripraviti sektorske referenčne dokumente. Ti morajo vključevati najboljše prakse okoljskega ravnanja, kazalnike okoljske uspešnosti ter po potrebi merila odličnosti in sisteme za ocenjevanje ravni okoljske uspešnosti. Organizacije, ki so registrirane v sistemu za okoljsko ravnanje in presojo, vzpostavljenem z navedeno uredbo, ali se na to pripravljajo, morajo navedene dokumente upoštevati pri razvoju svojih sistemov okoljskega ravnanja in ocenjevanju svoje okoljske uspešnosti v okoljski izjavi ali posodobljeni okoljski izjavi, pripravljeni v skladu s Prilogo IV k navedeni uredbi.

(2) V skladu z Uredbo (ES) št. 1221/2009 mora Komisija pripraviti delovni načrt, v katerem določi okvirni seznam sektorjev, ki bodo veljali za prednostne pri sprejemanju sektorskih in medsektorskih referenčnih dokumentov. V sporočilu Komisije z naslovom Priprava delovnega načrta, ki določa okvirni seznam sektorjev za sprejetje sektorskih in medsektorskih referenčnih dokumentov v skladu z Uredbo (ES) št. 1221/2009 o prostovoljnem sodelovanju organizacij v Sistemu Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (EMAS) ([2]), je bil sektor javne uprave opredeljen kot prednostni sektor.

(3) Glede na raznolikost dejavnosti, ki jih izvajajo različne javne uprave v Uniji, bi moral biti sektorski referenčni dokument za sektor javne uprave osredotočen na ključna okoljska vprašanja za sektor. V njem bi bilo treba na podlagi najboljših praks okoljskega ravnanja za sektor opredeliti konkretne ukrepe za izboljšanje pisarniškega poslovanja, energijske učinkovitosti in učinkovite rabe virov, mobilnosti, rabe tal, kakovosti zraka, oskrbe z vodo in ravnanja z odpadno vodo, da bi spodbujali bolj krožno gospodarstvo.

(4) Da bi organizacijam, okoljskim preveriteljem in drugim omogočili dovolj časa, da se pripravijo na uvedbo sektorskega referenčnega dokumenta za sektor javne uprave, bi bilo treba datum začetka uporabe tega sklepa odložiti za obdobje 120 dni od datuma njegove objave v *Uradnem listu Evropske unije*.

([1]) UL L 342, 22.12.2009, str. 1.
([2]) UL C 358, 8.12.2011, str. 2.

(5) Komisija se je pri pripravi sektorskega referenčnega dokumenta, priloženega temu sklepu, posvetovala z državami članicami in drugimi zainteresiranimi stranmi v skladu z Uredbo (ES) št. 1221/2009.

(6) Ukrepi iz tega sklepa so v skladu z mnenjem odbora, ustanovljenega s členom 49 Uredbe (ES) št. 1221/2009 –

SPREJELA NASLEDNJI SKLEP:

Člen 1

Sektorski referenčni dokument o najboljših praksah okoljskega ravnanja, kazalnikih okoljske uspešnosti za posamezne sektorje in merilih odličnosti za sektor javne uprave za namene Uredbe (ES) št. 1221/2009 je določen v Prilogi k temu sklepu.

Člen 2

Ta sklep začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Uporablja se od 18. maja 2019.

V Bruslju, 19. decembra 2018

Za Komisijo

Predsednik

Jean-Claude JUNCKER

PRILOGA

1. **UVOD**

Ta sektorski referenčni dokument (v nadaljnjem besedilu: SRD) temelji na podrobnem znanstvenem in političnem poročilu ([1]) (poročilo o najboljših praksah), ki ga je pripravilo Skupno raziskovalno središče Evropske komisije (JRC).

Pravni okvir

Sistem Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (v nadaljnjem besedilu: sistem EMAS), v katerem lahko organizacije prostovoljno sodelujejo, je bil uveden leta 1993 z Uredbo Sveta (EGS) št. 1836/93 ([2]). Pozneje je bil sistem EMAS dvakrat obsežno spremenjen, in sicer z:

— Uredbo (ES) št. 761/2001 Evropskega parlamenta in Sveta ([3]) ter

— Uredbo (ES) št. 1221/2009.

Pomemben nov element najnovejše spremembe, ki je začela veljati 11. januarja 2010, je člen 46 o pripravi SRD. SRD morajo vključevati najboljše prakse okoljskega ravnanja, kazalnike okoljske uspešnosti za posamezne sektorje ter po potrebi merila odličnosti in sisteme za ocenjevanje ravni okoljske uspešnosti.

Razumevanje in uporaba tega dokumenta

Sistem Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (EMAS) je sistem, v katerem lahko prostovoljno sodelujejo organizacije, ki so se zavezale k stalnemu okoljskemu izboljševanju. V zvezi s tem ta SRD določa sektorske smernice za sektor javne uprave ter izpostavlja številne možnosti za izboljšanje in najboljše prakse.

Dokument je pripravila Evropska komisija, pri čemer je uporabila prispevke zainteresiranih strani. Tehnična delovna skupina, ki so jo sestavljali strokovnjaki in zainteresirane strani iz sektorja, je pod vodstvom Skupnega raziskovalnega središča razpravljala o najboljših praksah okoljskega ravnanja, kazalnikih okoljske uspešnosti za posamezne sektorje in merilih odličnosti, ki so opisani v tem dokumentu, ter o njih sprejela dogovor; zlasti ta merila pa so se štela za reprezentativna glede ravni okoljske uspešnosti, ki jih dosegajo najuspešnejše organizacije v sektorju.

Namen SRD je pomagati vsem organizacijam, ki nameravajo izboljšati svojo okoljsko uspešnost, in jih podpirati, pri čemer zagotavlja zamisli in navdih ter praktične in tehnične smernice.

SRD je namenjen predvsem organizacijam, ki so že registrirane v sistemu EMAS, nato organizacijam, ki razmišljajo, da bi se registrirale v sistemu EMAS v prihodnosti, in nazadnje vsem organizacijam, ki želijo izvedeti več o najboljših praksah okoljskega ravnanja, da bodo lahko izboljšale svojo okoljsko uspešnost. Zato je cilj tega dokumenta podpirati vse organizacije iz sektorja javne uprave pri osredotočanju na ustrezne neposredne in posredne okoljske vidike ter iskanju informacij o najboljših praksah okoljskega ravnanja, ustreznih sektorskih kazalnikih okoljske uspešnosti za merjenje njihove okoljske uspešnosti in merilih odličnosti.

Kako bi morale organizacije, registrirane v sistemu EMAS, upoštevati SRD:

V skladu z Uredbo (ES) št. 1221/2009 organizacije, registrirane v sistemu EMAS, SRD upoštevajo na dveh različnih ravneh:

1. Pri oblikovanju in izvajanju sistema okoljskega ravnanja ob upoštevanju okoljskih pregledov (člen 4(1)(b)):

([1]) Znanstveno in politično poročilo je javno dostopno na spletnem mestu JRC na naslovu: http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/PublicAdminBEMP.pdf. Sklepne ugotovitve o najboljših praksah okoljskega ravnanja in njihovi uporabi ter opredeljeni posebni kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti iz tega sektorskega referenčnega dokumenta temeljijo na ugotovitvah znanstvenega in političnega poročila. V njem so na voljo vse sekundarne informacije in tehnične podrobnosti.

([2]) Uredba Sveta (EGS) št. 1836/93 z dne 29. junija 1993 o prostovoljnem sodelovanju gospodarskih družb industrijskega sektorja v Sistemu Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (UL L 168, 10.7.1993, str. 1).

([3]) Uredba (ES) št. 761/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. marca 2001 o prostovoljnem sodelovanju organizacij v Sistemu Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (EMAS) (UL L 114, 24.4.2001, str. 1).

Organizacije bi morale uporabiti ustrezne elemente SRD pri opredeljevanju in pregledovanju svojih posamičnih in splošnih okoljskih ciljev v skladu z ustreznimi okoljskimi vidiki, opredeljenimi pri okoljskem pregledu in v politiki, ter pri sprejemanju odločitev o ukrepih za izboljšanje svoje okoljske uspešnosti.

2. Pri pripravi okoljske izjave (člen 4(1)(d) in člen 4(4)):

(a) Organizacije bi morale pri izbiranju kazalnikov ([4]), ki jih bodo uporabile za poročanje o okoljski uspešnosti, upoštevati ustrezne sektorske kazalnike okoljske uspešnosti v SRD.

Organizacije bi morale pri izbiranju sklopa kazalnikov za poročanje upoštevati kazalnike, predlagane v ustreznem SRD, in njihovo ustreznost v zvezi s pomembnimi okoljskimi vidiki, ki jih je organizacija opredelila v svojem okoljskem pregledu. Kazalnike je treba upoštevati le, če so pomembni za okoljske vidike, ki so bili v okoljskem pregledu opredeljeni kot najpomembnejši.

(b) Organizacije bi morale pri poročanju o okoljski uspešnosti in drugih dejavnikih v zvezi z okoljsko uspešnostjo v okoljski izjavi navesti, kako so upoštevale ustrezne najboljše prakse okoljskega ravnanja in po potrebi merila odličnosti.

Opisati bi morale, kako so uporabile ustrezne najboljše prakse okoljskega ravnanja in merila odličnosti (ki kažejo raven okoljske uspešnosti, ki jo dosegajo najuspešnejše organizacije) za opredelitev ukrepov in dejavnosti ter morebiti za določitev prednostnih nalog za (dodatno) izboljšanje svoje okoljske uspešnosti. Vendar izvajanje najboljših praks okoljskega ravnanja ali izpolnjevanje opredeljenih meril odličnosti ni obvezno, saj zaradi prostovoljne narave sistema EMAS organizacije same ocenijo izvedljivost meril in izvajanja najboljših praks z vidika stroškov in koristi. Ocena izvedljivosti je potrebna tudi za javne uprave, od katerih se pogosto zahteva, da dajejo zgled.

Podobno kot pri kazalnikih okoljske uspešnosti bi morala organizacija oceniti tudi ustreznost in uporabo najboljših praks okoljskega ravnanja in meril odličnosti glede na pomembne okoljske vidike, ki jih opredeli v svojem okoljskem pregledu, ter tehnične in finančne vidike.

V okoljski izjavi ni treba poročati o elementih SRD (kazalnikih, najboljših praksah okoljskega ravnanja ali merilih odličnosti), ki se ne štejejo za ustrezne glede na pomembne okoljske vidike, ki jih je organizacija opredelila v svojem okoljskem pregledu, oziroma jih ni treba opisati.

Sodelovanje v sistemu EMAS je neprekinjen proces. Organizacija prouči posamezne teme v SRD vsakič, ko namerava izboljšati svojo okoljsko uspešnost (in kadar pregleduje svojo okoljsko uspešnost), da dobi navdih glede naslednjih vprašanj, ki jih bo obravnavala v okviru postopnega pristopa.

Okoljski preveritelji EMAS preverijo, ali in kako je organizacija upoštevala SRD pri pripravi okoljske izjave (člen 18(5)(d) Uredbe (ES) št. 1221/2009).

Akreditirani okoljski preveritelji pri opravljanju presoje potrebujejo dokaze o tem, kako je organizacija izbrala in upoštevala ustrezne elemente SRD na podlagi okoljskega pregleda. Preveritelji ne preverjajo skladnosti z opisanimi merili odličnosti, temveč dokaze o tem, kako se je SRD uporabil kot smernica za opredelitev kazalnikov in ustreznih prostovoljnih ukrepov, ki jih organizacija lahko izvede za izboljšanje svoje okoljske uspešnosti.

([4]) V skladu s točko (e) oddelka B Priloge IV k uredbi o sistemu EMAS okoljska izjava vključuje „povzetek dostopnih podatkov o uspešnosti organizacije pri doseganju splošnih in posamičnih okoljskih ciljev glede na njene pomembne vplive na okolje. Poročanje temelji na glavnih kazalnikih in drugih ustreznih obstoječih okoljskih kazalnikih uspešnosti, kot je določeno v oddelku C“. V oddelku C Priloge IV je navedeno: „Vsaka organizacija letno poroča o svoji uspešnosti v zvezi z bolj posebnimi okoljskimi vidiki, določenimi v njeni okoljski izjavi, in, kjer je to mogoče, upošteva sektorske referenčne dokumente iz člena 46.“

Glede na prostovoljno naravo sistema EMAS in SRD se organizacijam ne bi smelo naložiti nesorazmerno breme za zagotovitev takih dokazov. Preveritelji zlasti ne zahtevajo utemeljitve za vsako posamezno najboljšo prakso, sektorski kazalnik okoljske uspešnosti ali merilo odličnosti, ki so navedeni v SRD in za katere organizacija na podlagi svojega okoljskega pregleda meni, da niso ustrezni. Kljub temu lahko predlagajo ustrezne dodatne elemente, ki bi jih lahko organizacija upoštevala v prihodnosti, s čimer bi dodatno dokazala svojo zavezanost k stalnemu izboljševanju okoljske uspešnosti.

Struktura sektorskega referenčnega dokumenta

Ta dokument je sestavljen iz štirih poglavij. V poglavju 1 je predstavljen pravni okvir sistema EMAS in opisan način uporabe tega dokumenta, v poglavju 2 pa je opredeljeno področje uporabe tega SRD. V poglavju 3 so na kratko opisane različne najboljše prakse okoljskega ravnanja ([5]) ter informacije o njihovi uporabi. Navedeni so tudi posebni kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti, če jih je bilo mogoče opredeliti za posamezno najboljšo prakso okoljskega ravnanja. Vendar meril odličnosti ni bilo mogoče opredeliti za vse najboljše prakse okoljskega ravnanja, ker so bili na nekaterih področjih na voljo omejeni podatki ali pa se nekateri pogoji (lokalno podnebje, lokalno gospodarstvo, lokalna družba, odgovornosti javne uprave itd.) tako zelo razlikujejo, da merilo odličnosti ne bi bilo smiselno. Nekateri kazalniki in merila so lahko pomembni za več najboljših praks okoljskega ravnanja, zato so navedeni večkrat, kjer je to ustrezno. V poglavju 4 je predstavljena obsežna preglednica z najpomembnejšimi kazalniki okoljske uspešnosti, ustreznimi razlagami in povezanimi merili odličnosti.

2. **PODROČJE UPORABE**

Ta SRD obravnava okoljsko uspešnost dejavnosti v sektorju javne uprave. V tem dokumentu sektor javne uprave vključuje organizacije, ki spadajo večinoma v naslednji oddelek v okviru klasifikacije NACE (v skladu s statistično klasifikacijo gospodarskih dejavnosti, uvedeno z Uredbo (ES) št. 1893/2006 Evropskega parlamenta in Sveta ([6])):

— koda NACE 84: javna uprava in obramba; obvezna socialna varnost.

Ciljna skupina tega dokumenta so organizacije, registrirane pod to kodo NACE.

Poleg tega so lahko najboljše prakse okoljskega ravnanja, opredeljene v tem SRD, navdih tudi za druge organizacije, kot so podjetja v državni lasti ali zasebna podjetja, ki zagotavljajo storitve v imenu javnih uprav. Te lahko med drugim spadajo v naslednje oddelke v okviru klasifikacije NACE:

— koda NACE 2: gozdarstvo in sečnja,

— koda NACE 36: zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode,

— koda NACE 37: ravnanje z odplakami,

— koda NACE 38: zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi; pridobivanje sekundarnih surovin,

— koda NACE 39: saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki,

— koda NACE 41,2: gradnja stanovanjskih in nestanovanjskih stavb,

— koda NACE 49.3.1: mestni in primestni kopenski potniški promet.

([5]) Podroben opis vsake od najboljših praks s praktičnimi smernicami o tem, kako jih izvajati, je naveden v poročilu o najboljših praksah, ki ga je objavilo Skupno raziskovalno središče in je na voljo na: http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/PublicAdminBEMP.pdf. Organizacije so vabljene, da ga preberejo, če želijo izvedeti več o nekaterih najboljših praksah, opisanih v tem SRD.

([6]) Uredba (ES) št. 1893/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. decembra 2006 o uvedbi statistične klasifikacije gospodarskih dejavnosti NACE Revizija 2 in o spremembi Uredbe Sveta (EGS) št. 3037/90 kakor tudi nekaterih uredb ES o posebnih statističnih področjih (UL L 393, 30.12.2006, str. 1).

V tem SRD so obravnavani številni vidiki, ki so pomembni za vse vrste javnih uprav, kot so okoljska uspešnost pisarn, energijska učinkovitost javnih stavb in zelena javna naročila (tj. oddelki 3.1, 3.2.5, 3.2.7, 3.2.8, 3.2.10 in 3.11). Vse javne uprave na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni so pozvane, naj preberejo te oddelke dokumenta.

Vendar je treba v okviru učinkovitega okoljskega ravnanja za javno upravo obravnavati tudi njeno temeljno dejavnost, pri kateri je mogoče doseči največje okoljske koristi. Cilj tega dokumenta je lokalnim organom in občinam ([7]) olajšati to nalogo z osredotočanjem na najboljše prakse, ki so ustrezne za njihovo vlogo in storitve, ki jih neposredno ali posredno zagotavljajo svojim prebivalcem (npr. ravnanje z odpadki, lokalni javni prevoz). Dokument se posebej osredotoča na lokalne organe, ker ti predstavljajo največji delež javnih uprav v EU ter ker na lokalni ravni obstajajo največje možnosti za posnemanje najboljših praks in učenje iz njih.

Glavni okoljski vidiki, povezani pritiski na okolje in ustrezni oddelki dokumenta so predstavljeni v spodnji preglednici spodaj. Navedeni okoljski vidiki so bili izbrani kot najpomembnejši vidiki v sektorju. Vendar bi bilo treba okoljske vidike, ki jih upravljajo posamezne javne uprave, oceniti za vsak primer posebej. V spodnji preglednici se ne razlikuje med neposrednimi in posrednimi okoljskimi vidiki, saj se dejavnosti, ki se izvajajo v organizaciji, in dejavnosti, ki jih izvajajo zunanji izvajalci, od primera do primera razlikujejo. Poleg tega se številni okoljski vidiki lahko štejejo tako za neposredne kot posredne, saj se nanašajo neposredno na dejavnosti javne uprave, vendar tudi na vse dejavnosti prebivalcev, podjetij in organizacij na ozemlju, ki ga javna uprava upravlja ali na katerem zagotavlja storitve.

Najpomembnejši okoljski vidiki in pritiski na okolje za javne uprave ter njihova obravnava v tem dokumentu

Okoljski vidik	Glavni povezani pritiski na okolje	Ustrezni oddelki SRD
vodenje pisarn	nastajanje trdnih odpadkov poraba vode poraba energije, emisije TGP (CO_2) emisije v zrak (CO, SO_2, NO_x, delci itd.) izčrpavanje virov	oddelek 3.1
usmerjanje porabe energije na ozemlju, ki se upravlja, in upravljanje lastne porabe energije	poraba energije, emisije TGP (CO_2)	oddelek 3.2
upravljanje mobilnosti in/ali javnega prevoza	emisije v zrak (CO, SO_2, NO_x, delci itd.) poraba energije, emisije TGP (CO_2)	oddelek 3.3

([7]) V tem SRD EMAS se izraza „lokalni organi“ in „občine“ obravnavata kot sopomenki in se nanašata na javne organe, ki urejajo in zagotavljajo storitve državljanom na lokalni ravni.

Okoljski vidik	Glavni povezani pritiski na okolje	Ustrezni oddelki SRD
načrtovanje rabe tal in upravljanje zelenih mestnih površin	raba tal izguba biotske raznovrstnosti	oddelka 3.4 in 3.5
upravljanje kakovosti zunanjega zraka in hrupa	emisije v zrak (CO, SO_2, NO_x, delci itd.) ustvarjanje hrupa	oddelka 3.6 in 3.7
ravnanje z odpadki	nastajanje trdnih odpadkov	oddelek 3.8
oskrba s pitno vodo	poraba vode	oddelek 3.9
upravljanje čiščenja odpadne vode	emisije v vodo (BPK, KPK, mikroonesnaževala itd.) poraba energije, emisije TGP (CO_2)	oddelek 3.10
nabava blaga in storitev	nastajanje trdnih odpadkov poraba vode poraba energije, emisije TGP (CO_2) emisije v zrak (CO, SO_2, NO_x, delci itd.) izčrpavanje virov	oddelek 3.11
spodbujanje okoljskega vedenja prebivalcev in podjetij	nastajanje trdnih odpadkov poraba vode poraba energije, emisije TGP (CO_2) emisije v zrak (CO, SO_2, NO_x, delci itd.) emisije v vodo (KPK, BPK, mikroonesnaževala itd.) izčrpavanje virov	oddelek 3.12

Najboljše prakse okoljskega ravnanja, opisane v poglavju 3, so bile opredeljene kot najustreznejše tehnike, dejavnosti in ukrepi, ki jih lahko javne uprave izvajajo za izboljšanje svoje okoljske uspešnosti za vsakega od okoljskih vidikov iz preglednice zgoraj. Pri njihovi opredelitvi so se upoštevali posebni izzivi in priložnosti javnih organov v primerjavi z zasebnimi podjetji. Ti med drugim zajemajo:

— bolj toge postopke naročil,

— stroga pravila financiranja,

— potrebna daljša obdobja za izvajanje odločitev,

— obstoječo infrastrukturo,

— omejen proračun,

pa tudi:

— sprejemljivost daljših vračilnih dob,

— možnost, da dajo prednost izbiram, ki prinašajo družbene koristi in ne finančnih povračil,

— stalnost osebja,

— priložnosti za ekonomijo obsega v primeru sodelovanja med različnimi javnimi upravami na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni.

Kadar lokalni organi razmišljajo o izvajanju katere koli od najboljših praks okoljskega ravnanja, predstavljenih v tem dokumentu, morajo upoštevati posebne izzive, s katerimi se srečujejo, in proučiti, kako bodo izkoristili posebne priložnosti, ki so jim na voljo ([8]).

3. NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA, KAZALNIKI OKOLJSKE USPEŠNOSTI IN MERILA ODLIČNOSTI ZA SEKTOR JAVNE UPRAVE

3.1 Najboljše prakse okoljskega ravnanja za trajnostne pisarne

Ta oddelek je namenjen vsem javnim upravam, ki dejavnosti izvajajo v pisarnah.

3.1.1 *Upravljanje z energijo in kar največje zmanjšanje njene porabe*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uvede upravljanje z energijo v skladu z načeli cikla načrtovanja, izvajanja, preverjanja in ukrepanja v pisarnah, ki so v lasti javne uprave ali jih ta upravlja, in sicer s:

— pogostim zbiranjem ali rednim spremljanjem podatkov o porabi energije; podatki se lahko zbirajo na ravni stavbe, po prostorih v stavbi (npr. preddverje, pisarne, menza/kavarna), po vrstah virov energije (npr. plin, električna energija) in po kategorijah končne uporabe (npr. razsvetljava, ogrevanje prostorov),

— analizo podatkov, določitvijo ciljev ter opredelitvijo meril in njihovo uporabo za primerjavo dejanske učinkovitosti porabe energije,

— opredelitvijo strategije in akcijskega načrta za izboljšanje energijske učinkovitosti poslovne stavbe (glej oddelke 3.2.5, 3.2.7 in 3.2.8).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se na splošno uporablja za poslovne stavbe, ki so v lasti javnih uprav ali jih te upravljajo. Vendar so lahko ukrepi, ki morda izhajajo iz izvajanja te najboljše prakse okoljskega ravnanja, bolj omejeni v najetih stavbah.

([8]) Posebni izzivi in priložnosti, povezani z različnimi najboljšimi praksami okoljskega ravnanja, so obravnavani bodisi neposredno v tem dokumentu bodisi v okviru praktičnih smernic za izvajanje najboljših praks okoljskega ravnanja iz poročila o najboljših praksah, ki ga je objavilo Skupno raziskovalno središče in je na voljo na spletnem naslovu: http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/PublicAdminBEMP.pdf. Organizacije so vabljene, da ga preberejo, da bi bolje razumele nekatere najboljše prakse, opisane v tem SRD.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i1) Skupna letna poraba energije na enoto tlorisne površine ([1]), izražena kot končna energija (v kWh/m^2/leto) Če je ta podatek na voljo, se lahko razčleni tudi na: — ogrevanje prostorov (v kWh/m^2/leto), — hlajenje prostorov (v kWh/m^2/leto), — razsvetljavo (v kWh/m^2/leto), — drugo uporabo električne energije (v kWh/m^2/leto). (i2) Skupna letna poraba energije na zaposlenega za polni delovni čas, izražena kot končna energija (v kWh/ekvivalent polnega delovnega časa/leto) Če je ta podatek na voljo, se lahko razčleni tudi na: — ogrevanje prostorov (v kWh/ekvivalent polnega delovnega časa/leto), — hlajenje prostorov (v kWh/ekvivalent polnega delovnega časa/leto), — razsvetljavo (v kWh/ekvivalent polnega delovnega časa/leto), — drugo uporabo električne energije (v kWh/ekvivalent polnega delovnega časa/leto). (i3) Skupna letna poraba primarne energije na tlorisno površino ali zaposlenega za polni delovni čas (v kWh/m^2/leto, kWh/ekvivalent polnega delovnega časa/leto) (i4) Skupne letne emisije toplogrednih plinov na tlorisno površino ali zaposlenega za polni delovni čas (v kg ekvivalenta CO_2/m^2/leto, kg ekvivalenta CO_2/ekvivalent polnega delovnega časa/leto)	

([1]) Tlorisna površina se lahko izračuna ob upoštevanju uporabne površine stavbe, na primer površine, navedene v energijskih izkaznicah.

3.1.2 *Upravljanje in kar največje zmanjšanje porabe vode*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uvede upravljanje porabe vode v skladu z načeli cikla načrtovanja, izvajanja, preverjanja in ukrepanja v pisarnah, ki so v lasti javne uprave ali jih ta upravlja, in sicer s:

— pogostim zbiranjem ali rednim spremljanjem podatkov o porabi vode; podatki se lahko zbirajo na ravni stavbe, po ustreznih prostorih v stavbi, v katerih se uporablja voda (npr. preddverje, pisarne, menza/kavarna), in po kategorijah končne uporabe (npr. toaletni prostori, kuhinje),

— analizo podatkov, določitvijo ciljev, opredelitvijo meril in njihovo uporabo za primerjavo z dejansko porabo vode,

— opredelitvijo strategije in akcijskega načrta za zmanjšanje porabe vode (npr. namestitev pip za učinkovito rabo vode, prh in redukcijskih ventilov, njihovo redno vzdrževanje, namestitev sistemov za zbiranje deževnice).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se na splošno uporablja za poslovne stavbe, ki so v lasti javnih uprav ali jih te upravljajo, če se stroški za namestitev in vzdrževanje sistemov za spremljanje in zbiranje podatkov o porabi vode povrnejo s pričakovanimi prihranki vode, ki jih je mogoče doseči. V najetih stavbah so lahko ukrepi, ki morda izhajajo iz izvajanja te najboljše prakse okoljskega ravnanja, bolj omejeni.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i5) Skupna letna poraba vode na zaposlenega za polni delovni čas (v m^3/ekvivalent polnega delovnega časa/leto), razdeljena na (če je ustrezno): — porabo vode iz vodovoda (v m^3/ekvivalent polnega delovnega časa/leto), — porabo zbrane deževnice (v m^3/ekvivalent polnega delovnega časa/leto), — porabo reciklirane odpadne vode (v m^3/ekvivalent polnega delovnega časa/leto). (i6) Skupna letna poraba vode na notranjo tlorisno površino (v m^3/m^2/leto), razdeljena na (če je ustrezno): — porabo vode iz vodovoda (v m^3/m^2/leto), — porabo zbrane deževnice (v m^3/m^2/leto), — porabo reciklirane odpadne vode (v m^3/m^2/leto).	(b1) Skupna poraba vode v poslovnih stavbah je manjša od 6,4 m^3/zaposlenega za polni delovni čas/leto.

3.1.3 *Upravljanje in kar največje zmanjšanje nastajanja odpadkov*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uvede napredno ravnanje z odpadki v pisarnah, ki so v lasti javnih uprav ali jih te upravljajo, ki temelji na:

— preprečevanju: vzpostavitev brezpapirnih postopkov in arhivov, zagotavljanje trajnosti opreme in potrošnega materiala (npr. z zelenimi javnimi naročili, glej oddelek 3.11), omogočanje ponovne uporabe pisarniškega pohištva in opreme (npr. vzpostavitev spletne evidence razpoložljive opreme, pohištva in pisarniških potrebščin, ki niso več potrebni, ter zagotavljanje, da vse službe in osebje najprej preverijo evidenco, preden kupijo nove; zagotavljanje strokovnega čiščenja, popravil in vzdrževanja za podaljšanje življenjske dobe); spodbujanje osebja k uporabi kozarcev in skodelic za ponovno uporabo namesto plastične posode za enkratno uporabo; zagotovitev pitnikov (brez plastičnih kozarcev) namesto plastenk na sestankih ali na javnih prostorih,

— ločevanju: enostaven dostop do zabojnikov za recikliranje za vse najpogostejše vrste odpadkov in vzpostavitev reciklažnih mest za vse ostale vrste odpadkov za kar največje zmanjšanje nastajanja preostalih odpadkov; nakup opreme in potrošnega materiala, izdelanih iz materialov, primernih za recikliranje,

— spremljanju: redno beleženje količin ustvarjenih odpadkov po vrsti odpadkov, kar zajema vse vrste odpadkov (npr. ločeno zbrane frakcije, preostali odpadki, nevarni odpadki); to se lahko doseže z ustreznimi strategijami in vključenostjo osebja iz različnih služb.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave in se nanaša posebej na pisarniško dejavnost. Posebni ukrep, ki se izvaja (npr. različne frakcije, na katere se ločijo odpadki), bi moral izražati posebne pogoje (npr. vrste ustvarjenih podatkov, krajevna razpoložljivost storitev recikliranja za določene vrste odpadkov, lokalna zakonodaja in stroški ravnanja z odpadki).

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i7) Skupna količina nastalih pisarniških odpadkov na uslužbenca za ekvivalent polnega delovnega časa (kg/ekvivalent polnega delovnega časa/leto)	
(i8) Skupna količina ponovno uporabljenega pohištva, opreme in pisarniških pripomočkov (v kg/ekvivalent polnega delovnega časa/leto, prihranek zaradi nenakupa v EUR/ekvivalent polnega delovnega časa/leto)	(b2) Nič odpadkov, ustvarjenih v poslovnih stavbah, ni poslanih na odlagališče.
(i9) Odpadki v pisarnah, poslani v recikliranje, kot % skupne količine odpadkov po teži (v %)	(b3) Skupna količina ustvarjenih odpadkov v poslovnih stavbah je manjša od 200 kg/zaposlenega za polni delovni čas/leto.
(i10) Preostali odpadki v pisarnah ([1]) kot % skupne količine odpadkov po teži (v %)	

([1]) Preostali odpadki so frakcije odpadkov, ki niso poslane v ponovno uporabo, recikliranje, kompostiranje ali anaerobno razgradnjo.

3.1.4 *Zmanjševanje porabe pisarniškega papirja in potrošnega materiala*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se:

— izvajajo in spodbujajo notranji postopki (npr. brezpapirni postopki, kot so elektronski delovni tokovi, elektronski podpisi in elektronski arhivi, ne tiskajo se dokumenti za sestanke, ne tiskajo se glasila/poročila, dvostransko tiskanje kot privzeta možnost), s katerimi se zaposleni in javnost lahko izognejo uporabi pisarniškega papirja (tj. fotokopirni papir/papir za tiskalnike) in potrošnega materiala (tj. ves material, kot so peresa, svinčniki, označevalci besedila, beležnice, ki se uporabljajo v pisarnah), s čimer se zmanjšajo potrebe po njiju,

— uporabljajo zelena javna naročila (glej oddelek 3.11) za spodbujanje odločitev z manjšim vplivom, npr. nizka gramatura pisarniškega papirja, trajnejši proizvodi, ki jih je mogoče ponovno napolniti, in nadomestne možnosti z majhnim vplivom na okolje ali nizko stopnjo strupenosti.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se na splošno uporablja za vse javne uprave.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i11) Dnevno število listov ([1]) pisarniškega papirja, uporabljenih na zaposlenega za polni delovni čas (v listih papirja/ekvivalent polnega delovnega časa/delovni dan)	(b4) Poraba pisarniškega papirja je manjša od 15 listov velikosti A4/zaposlenega za polni delovni čas/delovni dan.
(i12) Delež kupljenega okolju prijaznega certificiranega pisarniškega papirja glede na celotno količino kupljenega pisarniškega papirja (v %)	(b5) Uporabljeni pisarniški papir je 100-odstotno recikliran ali certificiran v skladu z znakom za okolje ISO tipa I ([2]) (npr. znak EU za okolje).
(i13) Letni stroški kupljenega pisarniškega potrošnega materiala na zaposlenega za polni delovni čas (v EUR/ekvivalent polnega delovnega časa/leto)	

([1]) Število različnih velikosti (npr. A4, A3) listov papirja se lahko pretvori v enakovredno število listov velikosti A4 (npr. en list velikosti A3 je enakovreden dvema listoma velikosti A4).

([2]) Mednarodna organizacija za standardizacijo (ISO) je kot del serije okoljskih standardov ISO 14000 pripravila podserijo (ISO 14020), ki se nanaša posebej na označevanje z znaki za okolje, ki zajema tri tipe shem označevanja. V tem okviru je znak za okolje „tipa I“ znak z več merili, ki ga je razvila tretja oseba. Primeri takega znaka so „znak EU za okolje“ na ravni EU in znaki „Blaue Engel“, „avstrijski znak za okolje“ in „nordijski labod“ na nacionalni ali mednarodni ravni.

3.1.5 *Kar največje zmanjšanje vpliva prevoza na delo in poslovnih potovanj na okolje*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se kar najbolj zmanjša vpliv prevoza na delo in poslovnih potovanj na okolje z:

— vključevanjem osebja in spremembo vedenja osebja za bolj trajnosten prevoz na delo (npr. kampanje z uporabo digitalnih orodij, ekonomske spodbude/ovire, uporaba družabnih iger ali spodbud, ki temeljijo na nagradah),

— pripravo načrtov potovanja osebja za celotno organizacijo, kar spodbuja trajnostne načine prevoza na delo in poslovnih potovanj (npr. dogovor z lokalnimi ponudniki javnega prevoza za prilagoditev prog potrebam dnevnih migrantov; ogljični proračun za poslovna potovanja),

— vključevanjem strogih trajnostnih meril v naročila storitev prevoza (npr. potovanje z vlakom namesto z letalom za krajša potovanja; dajanje prednosti direktnim letom ali multimodalnim potovanjem pred povezovalnimi leti),

— zmanjševanjem prevoza na delo z avtomobilom, če obstaja javni prevoz, in spodbujanjem učinkovite uporabe avtomobilov (npr. zmanjševanje števila potovanj z avtomobilom z enim samim potnikom s spodbujanjem skupinskega prevoza zaposlenih),

— omogočanjem prilagodljivega dela za zaposlene, s čimer se na splošno zmanjšajo potrebe po prevozu (npr. uvedba dela na daljavo in dela na domu, namestitev virtualne opreme za sestanke).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse vrste in velikosti javnih uprav. Vendar se posebni ukrepi, ki jih je treba izvesti, razlikujejo glede na lokalne razmere, kot sta geografska lega in razpoložljivost javnega prevoza.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i14) Uporaba orodij za spodbujanje trajnostnega prevoza na delo (d/n) (i15) Delež osebja, ki se vsakodnevno vozi na delo z avtomobilom kot edini potnik (v %) (i16) Delež osebja, ki vsaj trikrat tedensko prihaja na delo peš, s kolesom ali javnim prevozom (v %) (i17) Skupne letne emisije ekvivalenta CO_2 iz poslovnih potovanj (v tonah ekvivalenta CO_2/leto) (i18) Skupne letne emisije ekvivalenta CO_2 iz poslovnih potovanj na zaposlenega za polni delovni čas (v kg ekvivalenta CO_2/ekvivalent polnega delovnega časa/leto) (i19) Izvrševanje ogljičnega proračuna za vsa poslovna potovanja (d/n) (i20) Razpoložljivost videokonferenčne opreme za celotno osebje ter spremljanje in spodbujanje njene uporabe (d/n)	(b6) Uporabljajo in promovirajo se orodja za spodbujanje trajnostnega prevoza na delo za zaposlene. (b7) Ogljični proračun se izvršuje za vsa poslovna potovanja. (b8) Videokonferenčna oprema je na voljo za celotno osebje, njena uporaba pa se spremlja in spodbuja.

3.1.6 *Kar največje zmanjšanje vpliva menz in kavarn na okolje*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se:

— storitve menz ali kavarn naročajo ali da se hrana in pijača za menze in kavarne zagotavljata v organizaciji z uvedbo zahtev glede trajnosti, kot je sezonska in ekološka hrana, zagotavljanjem razpoložljivosti vegetarijanske/veganske prehrane in izogibanjem (če je to mogoče) ponujanju proizvodov v plastični embalaži za enkratno uporabo; izberejo ponudniki storitev, ki lahko zagotovijo storitve brez uporabe plastičnih predmetov za enkratno uporabo, kot so skodelice, posoda in pribor (glej tudi oddelek 3.11),

— izvajajo kampanje za vključevanje osebja s spodbujanjem izbire trajnostnih živil,

— spodbujajo spremembe vedenja v menzah in kavarnah z izbiro arhitekture (tj. sprememba načina predstavljanja možnosti, s katero lahko določena izbira postane samoumevna ali privzeta prednostna izbira) in cenovno politiko (tj. nižje cene za bolj trajnostna živila),

— izvajajo politike zmanjševanja količine odpadne hrane z uvedbo manjših porcij hrane, ponujanjem različno velikih porcij, skrbnim vnaprejšnjim načrtovanjem menijev itd.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse vrste in velikosti uradov javne uprave, ki imajo svojo menzo ali kavarno.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i21) Delež živil z majhnim vplivom v postreženih obrokih (npr. sezonska, ekološko pridelana) (v % živil z majhnim vplivom od skupne nabavljene količine) (i22) Količina odpadne hrane, ustvarjena na postreženi obrok (v g/obrok) (i23) Delež odpadne hrane, poslan v anaerobno razgradnjo (v %, poslanem v anaerobno razgradnjo, od skupnega števila ton odpadne hrane)	

3.1.7 *Kar največje zmanjšanje vpliva organizacije srečanj in dogodkov na okolje*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da:

— se uvede trajnostni sistem organizacije dogodkov; sistem organizacije dogodkov lahko izvaja javna uprava sama in/ali se poiščejo pogodbeni izvajalci/dobavitelji, ki imajo vzpostavljen sistem organizacije dogodkov; lahko imajo dobavitelji in hoteli vzpostavljen tudi sistem okoljskega ravnanja (npr. EMAS),

— se komunicira z vsemi zainteresiranimi stranmi (od dobaviteljev do zastopnikov in širše skupnosti) in sodeluje s tistimi, ki so vključeni v dogodek in/ali se udeležijo dogodka, v zvezi z ukrepi, ki jih lahko sprejmejo za zmanjšanje vpliva udeležbe na dogodku na okolje (npr. uporaba ustreznih ločenih posod za odpadke, izbira vode iz pipe in steklenic z vodo, ki jih je mogoče ponovno uporabiti, izbira trajnostnih prevoznih sredstev),

— se lokacija dogodka ali srečanja izbere ob upoštevanju okoljskih meril (npr. dobra povezanost z javnim prevozom, stavba z manjšim vplivom na okolje, lokacija z vzpostavljenim sistemom okoljskega ravnanja),

— se izdelki in storitve, potrebni za organizacijo sestankov in dogodkov, izbirajo z izvajanjem zelenih javnih naročil (glej oddelek 3.11) in se omejujejo pripomočki ter vsebina konferenčnih gradiv (npr. brošure, USB-pogoni, značke),

— se gostinske storitve naročajo, ali za hrano in pijačo skrbijo notranji ponudniki gostinskih storitev, z uvedbo zahtev glede trajnostnosti, kot je sezonska in ekološka hrana, zagotavljanjem razpoložljivosti vegetarijanske/veganske prehrane in izogibanjem (če je to mogoče) ponujanju proizvodov v plastični embalaži za enkratno uporabo; se izbirajo izvajalci storitev, ki lahko ponudijo storitve brez uporabe plastičnih krožnikov, kozarcev in jedilnega pribora za enkratno uporabo in namesto plastenk zagotovijo vodo iz pitnikov (glej tudi oddelka 3.1.6 in 3.11).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse vrste in velikosti javnih uprav, ki organizirajo srečanja in dogodke.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i24) Delež dobaviteljev s priznanim trajnostnim sistemom organizacije dogodkov (npr. ISO 20121) ali sistemom okoljskega ravnanja (npr. EMAS) (v %) (i25) Delež razpisov za zbiranje ponudb, povezanih z dogodki, ki v merilih vključujejo sklicevanje na priznani sistem organizacije dogodkov (npr. ISO 20121) ali sistem okoljskega ravnanja (npr. EMAS) (v %)	

3.2 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za trajnostno energijo in podnebne spremembe**

Ta oddelek je namenjen lokalnim organom v njihovi vlogi uprave in ponudnikov storitev s širokim naborom neposrednih dejavnosti, povezanih z uporabo energije, ter v njihovi usmerjevalni vlogi za ozemlje, za katero so pristojni. Najboljše prakse okoljskega ravnanja v tem oddelku so razdeljene v štiri skupine:

— najboljše prakse okoljskega ravnanja na področju politike, povezane z ukrepi politike, ki jih lahko uvede lokalni organ za spodbujanje trajnostne energije, tako notranje kot na ozemlju, ki ga upravlja, ter blažitev podnebnih sprememb in prilagajanja nanje,

— najboljše prakse okoljskega ravnanja, ki so povezane z neposrednimi dejavnostmi in s katerimi lahko lokalni organi zmanjšajo porabo energije ter začnejo v svojih stavbah in infrastrukturah uporabljati energijo iz obnovljivih virov,

— najboljše prakse okoljskega ravnanja, povezane z regulativno in načrtovalno vlogo občin,

— najboljše prakse okoljskega ravnanja v zvezi z vplivom občin na njihovo ozemlje, zgledom, ki ga lahko daje javni sektor, ter tem, kako lahko javni organi spodbudijo ukrepanje prebivalcev in organizacij.

Najboljše prakse okoljskega ravnanja na področju politike

3.2.1 *Vzpostavitev evidence porabe energije in emisij na ozemlju občine*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da:

— se sistematično zbirajo podatki o porabi energije in emisijah na ozemlju občine; evidenca vključuje porabo energije in emisije na celotnem ozemlju v vseh sektorjih ter zajema industrijo, trgovino/storitve, kmetijstvo, gradbeništvo, stanovanja in promet,

— se javno poroča o zbranih podatkih in se ti podatki uporabljajo za opredelitev ukrepov za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov na ozemlju (glej oddelek 3.2.2).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i26) Skupne letne emisije ogljika na ozemlju občine: absolutno (v tonah ekvivalenta CO_2) in na prebivalca (v tonah ekvivalenta CO_2/prebivalca) (i27) Letna poraba energije na ozemlju občine na prebivalca, izražena kot končna energija (v kWh/prebivalca)	

3.2.2 *Priprava in izvajanje občinskega akcijskega načrta na področju energije in podnebja*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se na podlagi evidence porabe energije in emisij pripravi akcijski načrt na področju energije in podnebja (glej oddelek 3.2.1). Akcijski načrt vključuje kratko- in dolgoročne cilje, ki temeljijo na znanosti in dokazih ter jih je mogoče doseči z izvajanjem številnih določenih ukrepov (npr. zmanjšanje porabe energije v zasebnih stavbah in podjetjih, zmanjšanje porabe energije v občinskih stavbah in lokalnih javnih službah, izboljšanje javnega prevoza).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i28) Vzpostavljen občinski akcijski načrt na področju energije in podnebja, vključno s cilji in ukrepi (d/n) (i26) Skupne letne emisije ogljika na ozemlju občine: absolutno (v tonah ekvivalenta CO_2) in na prebivalca (v tonah ekvivalenta CO_2/prebivalca) (i27) Letna poraba energije na ozemlju občine na prebivalca, izražena kot končna energija (v kWh/prebivalca)	(b9) Vzpostavljen je občinski akcijski načrt na področju energije in podnebja, ki vključuje cilje in ukrepe ter temelji na evidenci porabe energije in emisij.

3.2.3 *Oblikovanje in izvajanje strategije za prilagajanje podnebnim spremembam na ozemlju občine*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se za ozemlje občine oblikuje celostna strategija za prilagajanje podnebnim spremembam, ki omogoča zaščito grajenega in naravnega okolja pred škodljivimi učinki in vplivi podnebnih sprememb (npr. poplave, vročinski valovi, suše). Strategija za prilagajanje podnebnim spremembam lahko temelji na drugih lokalnih in regionalnih strategijah prilagajanja ter bi morala zagotavljati, da so te medsebojno povezane. Strategija mora biti usklajena z drugimi ustreznimi politikami in strategijami ter upoštevana v njih (npr. načrti upravljanja vodotokov).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe. Področje uporabe strategije prilagajanja bi bilo treba določiti glede na posebne okoliščine javne uprave. Ukrepi, ki jih vsebuje strategija, morajo biti usklajeni z napovedanimi učinki klimatskih sprememb na območju.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i29) Vzpostavljena je celostna strategija za prilagajanje podnebnim spremembam za ozemlje občine (d/n). (i30) Delež domov in podjetij, ki so zaščiteni zaradi strategije (v %)	(b10) Vzpostavljena je celostna strategija za prilagajanje podnebnim spremembam za ozemlje občine.

Najboljše prakse okoljskega ravnanja, povezane z neposrednimi dejavnostmi

3.2.4 *Izvajanje energijsko učinkovite ulične razsvetljave*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se:

— izvede pregled sistema ulične razsvetljave,

— izboljšajo svetilke za preprečitev navzgor usmerjene in moteče osvetlitve ter povečanje koristne osvetlitve,

— stopnje osvetlitve prilagodijo dejanskim potrebam (tj. izogibanje čezmerni osvetlitvi),

— svetilke zamenjajo, pri čemer se izberejo visoko energijsko učinkovite tehnologije (npr. LED), ob upoštevanju trajnosti, indeksa barvne reprodukcije ([9]) in barvne temperature svetlobe ([10]),

— uvede nočna zatemnitev (tj. manjša osvetlitev pozno ponoči),

— uvede inteligentna ulična razsvetljava (npr. uporaba senzorjev za začasno povečanje stopenj osvetlitve ob zaznavi prisotnosti ljudi).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, ki neposredno ali posredno (prek javnega ali zasebnega podjetja) upravljajo zagotavljanje ulične razsvetljave. Naložbe, potrebne za izvajanje navedenih ukrepov, so lahko, v določenih primerih, omejujoče in lahko vplivajo na izbiro posebnih ukrepov, ki jih je treba izvesti, vendar jih običajno odtehtajo prihranki energije, njihov rezultat pa je razumen čas povračila.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i31) Letna poraba energije za ulično razsvetljavo na prebivalca (v kWh/prebivalca/leto) (i32) Letna poraba energije za ulično razsvetljavo na kilometer razsvetljene ceste (v MWh/km/leto)	(b11) Poraba energije za ulično razsvetljavo na kilometer je manjša od 6 MWh/km/leto.

3.2.5 *Izboljšanje energijske učinkovitosti javnih stavb*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se poveča energijska učinkovitost javnih stavb in kar najbolj zmanjša njihova poraba energije. To se lahko doseže z izboljšanjem energijskih lastnosti in celovitosti ovoja stavbe (stene, streha in zasteklitev) ter s povečanjem zrakotesnosti, kot tudi z namestitvijo energijsko učinkovite opreme in energetskih sistemov.

Nove in obstoječe javne stavbe lahko dosežejo energijsko učinkovitost, ki presega minimalne standarde, določene z nacionalno gradbeno zakonodajo ([11]), in so zasnovane ali obnovljene kot skoraj nič-energijske stavbe pred obveznostjo EU ([12]).

Pri določanju ukrepov za izboljšanje energijske učinkovitosti stavb je treba upoštevati ne le energijsko učinkovitost, ki jo je treba doseči, ampak tudi skupne vplive na okolje v celotnem življenjskem ciklu stavb ([13]). Te je med drugim mogoče zmanjšati z izbiro trajnostnih gradbenih materialov z malo vsebovane primarne energije, zagotavljanjem enostavne prilagodljivosti v fazi načrtovanja za podpiranje prihodnje ponovne uporabe in enostavne obnove stavbe (npr. prilagodljivi tlorisi) ter možnostjo razstavljanja za ponovno uporabo in recikliranje gradbenih materialov in elementov.

([9]) Indeks barvne reprodukcije žarnice določa zmožnost človeškega očesa, da razlikuje barve pod tovrstno svetlobo. Visok indeks barvne reprodukcije je potreben na lokacijah, kjer je pomembno dobro razlikovanje barv.

([10]) Žarnice z močno belo/hladno komponento lahko pomembno negativno vplivajo na lokalno živalstvo.

([11]) Direktiva 2010/31/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 2010 o energetski učinkovitosti stavb (UL L 153, 18.6.2010, str. 13) (direktiva o energijski učinkovitosti stavb) od držav članic zahteva, da za stavbe določijo minimalne standarde glede energijske učinkovitosti, ki se morajo odražati v nacionalnih gradbenih predpisih. Direktiva uvaja sistem primerjalnih vrednosti, da se postopoma dvigne raven ambicij teh zahtev za energijsko učinkovitost in da se redno pregledujejo.

([12]) Direktiva o energijski učinkovitosti stavb zahteva, da vse nove stavbe porabijo zelo malo ali skoraj nič energije (skoraj nič-energijske stavbe), in sicer do leta 2020 ali 2018, če jih javni organi uporabljajo kot lastniki.

([13]) Evropska komisija trenutno preskuša prostovoljni okvir poročanja Level(s) za merjenje splošne trajnosti stavb v njihovem življenjskem ciklu. Več informacij je na voljo na: http://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm.

Uporaba

Najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, če lahko namenijo potrebna finančna sredstva za izboljšanje energijske učinkovitosti javnih stavb. To najboljšo prakso okoljskega ravnanja je morda težje izvajati v najetih prostorih. Poleg tega na stopnjo energijske učinkovitosti, ki se lahko doseže v posameznem primeru, vplivajo značilnosti stavbe (npr. stara stavba).

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i1) Skupna letna poraba energije na enoto tlorisne površine, izražena kot končna energija (v kWh/m^2/leto)	(b12) Pri novogradnjah so stavbe zasnovane s skupno porabo primarne energije (vključno z vsemi uporabami), ki je manjša od 60 kWh/m^2/leto.
(i33) Skupna letna poraba primarne energije na enoto tlorisne površine (v kWh/m^2/leto)	(b13) Pri obstoječih stavbah, ki se obnavljajo, so stavbe zasnovane s skupno porabo primarne energije (vključno z vsemi uporabami), ki je manjša od 100 kWh/m^2/leto.

3.2.6 *Izboljšanje energijske učinkovitosti socialnih stanovanj*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se izboljša energijska učinkovitost socialnih stanovanj za obstoječe stavbe, ki se obnavljajo, in nove stavbe, kot je opisano za javne stavbe (glej oddelek 3.2.5). Za socialna stanovanja je najboljša praksa okoljskega ravnanja, da lokalni prebivalci sodelujejo v postopku načrtovanja obnove ali načrtovanja nove stavbe, da se upoštevajo njihove potrebe ter so vključeni pri koristih skoraj nič-energijskih stavb in pri načinih njihove uporabe.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, ki upravljajo socialna stanovanja. Obseg potrebnih naložb se lahko izkaže za pomembno oviro pri njenem izvajanju. Vendar ustrezne socialne koristi (izboljšano socialno varstvo, zmanjšanje energijske revščine) in finančne koristi (prihranki energije, če se stroški plačujejo centralno, ali večji delež najemnikov, ki plačujejo najemnino, če so odgovorni za svoje stroške energije) odtehtajo naložbe.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i1) Skupna letna poraba energije na enoto tlorisne površine, izražena kot končna energija (v kWh/m^2/leto)	(b12) Pri novogradnjah so stavbe zasnovane s skupno porabo primarne energije (vključno z vsemi uporabami), ki je manjša od 60 kWh/m^2/leto.
(i33) Skupna letna poraba primarne energije na enoto tlorisne površine (v kWh/m^2/leto)	(b13) Pri obstoječih stavbah, ki se obnavljajo, so stavbe zasnovane s skupno porabo primarne energije (vključno z vsemi uporabami), ki je manjša od 100 kWh/m^2/leto.

3.2.7 *Doseganje energijske učinkovitosti v javnih stavbah s pogodbami za zagotavljanje prihranka energije*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se izvajajo pogodbe za zagotavljanje prihranka energije za javne stavbe. Javna uprava imenuje podjetje za energijske storitve, ki opredeli ustrezne izboljšave energijske učinkovitosti za javne stavbe, jih razvije, uvede, jamči, da bo dosežena določena raven prihrankov energije, prevzame odgovornost za tveganje naložbe in, v številnih primerih, zagotovi sredstva za plačilo projektov. To javnim upravam omogoča, da izboljšajo energijsko učinkovitost v javnih stavbah brez potrebe po vnaprejšnjem plačilu stroškov naložbe.

Obstajata dve vrsti pogodb za zagotavljanje prihranka energije:

— pogodbe z delitvijo prihranka stroškov, pri katerih si podjetje za energijske storitve in javna uprava delita prihranke stroškov na podlagi predhodno določenega deleža za določeno število let,

— pogodbe z delitvijo prihranka stroškov in zajamčeno kvoto, pri katerih podjetje za energijske storitve jamči določeno raven prihrankov energije za javno upravo, ki prejme nižji račun za energijo. Vendar so dejanski prihranki večji od zajamčenih in razlika gre v korist podjetja za energijske storitve.

Uporaba

Vse javne uprave lahko uporabljajo pogodbeno zagotavljanje prihranka energije za uvedbo izboljšav energijske učinkovitosti v svojih stavbah, To je zlasti pomembno za javne uprave in/ali projekte, pri katerih bi bilo sicer težko izvesti potrebno naložbo zaradi pomanjkanja finančne zmogljivosti ali tehnične in upravljavske zmogljivosti, kar zadeva energijsko učinkovitost.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i34) Delež skupne porabe energije v javni upravi, zajete v pogodbah za zagotavljanje prihranka energije (v %)	

3.2.8 *Izboljšanje energijske učinkovitosti obstoječih javnih stavb s spremljanjem, upravljanjem z energijo in spodbujanjem spremembe vedenja*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da:

— se usposablja ključno osebje, ki je neposredno odgovorno za upravljanje stavb in energije, na področju energijske učinkovitosti; usposabljanje vključuje teoretični in praktični del ter je podprto z ustreznimi priročniki in navodili,

— se celotno osebje vključi v ukrepe, ki vplivajo na porabo energije (npr. ugašanje luči, nastavitev ustrezne sobne temperature), z osredotočanjem zlasti na ugledne in vplivne člane osebja (npr. zagovorniki spremembe vedenja),

— se načrtujejo in izvajajo kampanje za spremembo vedenja za spodbujanje energijske učinkovitosti v celotni javni upravi; se najprej opredeli ciljna skupina vsake kampanje, nato pa se lahko posebni ukrepi za energijsko učinkovitost ustrezno spodbujajo med ciljnim osebjem,

— se sprejmejo energijske izkaznice in merjene energijske izkaznice, ki ocenjujejo energijsko učinkovitost stavbe, da so na ogled na vidnem mestu v stavbi ali da se uporabljajo kot orodje za vključevanje pri posebnih kampanjah ozaveščanja.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i1) Skupna letna poraba energije na enoto tlorisne površine, izražena kot končna energija (v kWh/m^2/leto) (i35) Delež vključenega osebja, ki je eno leto po začetku izvajanja kampanje ozaveščanja še vedno vključeno (v %) (i36) Število ur izvedenega okoljskega usposabljanja na zaposlenega za polni delovni čas (ekvivalent polnega delovnega časa) na leto (v urah/ekvivalent polnega delovnega časa/leto)	

3.2.9 *Vzpostavitev omrežij za daljinsko ogrevanje in/ali hlajenje*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se vzpostavijo omrežja daljinskega ogrevanja in/ali hlajenja za zagotavljanje ogrevanja prostorov in tople vode ali hlajenja prostorov za javne stavbe in/ali gospodinjstva. Toplota in/ali hlad, ki se za omrežje proizvajata v centralnih enotah, se lahko pridobivata iz sistemov za soproizvodnjo toplote in električne energije ali trigeneracijskih naprav. Kadar je to mogoče, se lahko ustvarijo dodatne okoljske koristi, če ti sistemi delujejo na obnovljivo biomaso ali če se uporablja geotermalna energija ali odpadna toplota iz industrijskih obratov.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe. Zlasti je pomembna za novozgrajena območja in obsežnejše obnove javnih stavbnih kompleksov ali druge javne infrastrukture (npr. bazenov). Obstajajo določene omejitve za območja z majhno gostoto prebivalstva in za območja z velikim nihanjem potreb po ogrevanju in hlajenju.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i37) Letne emisije CO_2 iz sistema, ki zagotavlja ogrevanje in hlajenje, pred uvedbo daljinskega ogrevanja/hlajenja in po njej kot absolutna vrednost ali na enoto tlorisne površine ogrevanih ali hlajenih stavb (v tonah ekvivalenta CO_2, kg ekvivalenta CO_2/m^2)	

3.2.10 *Uporaba obnovljivih virov energije na kraju samem ter mini sistemov za soproizvodnjo toplote in električne energije v javnih stavbah in socialnih stanovanjih*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se javne stavbe in socialna stanovanja opremijo z nizkoogljičnimi tehnologijami za zadovoljitev povpraševanja po energiji. To lahko vključuje sončne toplotne sisteme za proizvodnjo toplote, fotonapetostne panele na kraju samem za proizvodnjo električne energije ali, v primeru zadostnega povpraševanja po toploti, majhne (mini kogeneracijske) sisteme za soproizvodnjo toplote in električne energije za skupno proizvodnjo toplote in električne energije ob večjem skupnem izkoristku. Mini kogeneracijski sistemi lahko delujejo na plin ali pa zagotavljajo dodatne okoljske koristi, če delujejo na biomaso, kjer je na voljo lokalni vir trajnostne biomase.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave. Vendar je možnost izvajanja nekaterih rešitev lahko omejena z lokalno razpoložljivostjo obnovljivih virov energije in potrebno finančno naložbo.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i38) Proizvodnja energije iz obnovljivih virov na kraju samem na enoto talne površine (v kWh/m^2/leto) (i39) Delež skupne porabe energije iz obnovljivih virov na kraju samem (v %) (i40) Delež skupne porabe energije, ki ga zagotavlja nizkoogljična proizvodnja na kraju samem (v %) (i41) Delež skupne porabe električne energije iz obnovljivih virov, proizvedene na kraju samem (v %) (i42) Delež potreb po topli vodi, zadovoljenih s proizvodnjo obnovljive toplotne energije na kraju samem (v %)	(b14) 100 % električne energije, porabljene v javni stavbi, je zagotovljenih s proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov na kraju samem. (b15) 100 % potreb po topli vodi v javni stavbi/socialnih stanovanjih je zadovoljenih s proizvodnjo toplotne energije iz obnovljivih virov na kraju samem.

Najboljše prakse okoljskega ravnanja, povezane z regulativno in načrtovalno vlogo občin

3.2.11 *Določitev višjih standardov energijske učinkovitosti in zahtev glede energije iz obnovljivih virov pri načrtovanju rabe tal za novogradnje in stavbe, na katerih potekajo velika prenovitvena dela, z lokalnimi gradbenimi predpisi, urbanističnimi načrti in gradbenimi dovoljenji*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja pri sistemu lokalnega načrtovanja je, da se uvede določba, da se novogradnje in obnove na ozemlju izvajajo v skladu z zglednimi energijskimi standardi (tj. visoka energijska učinkovitost proizvodnje energije iz obnovljivih virov). Lokalna avtonomija večini občin omogoča, da presežejo energijske standarde in zahteve glede energije iz obnovljivih virov, določene v nacionalni zakonodaji, ter izvedejo pozitivne spremembe na lokalni ravni. Zahteve, uvedene v sistemu lokalnega načrtovanja, se lahko redno posodabljajo v skladu z razvojem gradbeništva in novimi nacionalnimi cilji.

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je tudi, da se pri urbanističnem načrtovanju in gradbenih dovoljenjih upošteva energijska učinkovitost ter vključijo obnovljivi viri, da se od organizacij in prebivalcev zahteva, naj sprejmejo trajnostne energijske rešitve in/ali se jih spodbuja k temu.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za določanje lokalnih gradbenih predpisov in/ali zagotavljanje gradbenih dovoljenj. Vendar lahko nacionalna zakonodaja določa omejitve glede tega, kaj lahko zahtevajo.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i43) Uvedba predpisov, ki določajo višje standarde energijske učinkovitosti in zahteve glede energije iz obnovljivih virov (d/n) (i44) Raven energijske učinkovitosti, ki jo zahtevajo lokalni gradbeni predpisi (v kWh/m^2/leto) (i45) Sistematično upoštevanje energijske učinkovitosti in vključevanje obnovljivih virov v obravnavo gradbenih dovoljenj (d/n)	

Najboljša praksa okoljskega ravnanja v zvezi z vplivom občin na njihovem ozemlju

3.2.12 *Zgledna vloga javnega sektorja*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da:

— se pokaže ambicioznost s preseganjem obstoječih nacionalnih ali mednarodnih ciljev za lastno porabo energije lokalnih organov in za porabo energije na njihovem ozemlju s trdno zavezo najvišjih občinskih organov in vključitvijo drugih ustreznih zainteresiranih strani,

— se vodi z zgledom: občina lahko izvaja zgledne ukrepe in doseže zgledne ravni energijske učinkovitosti, da dokaže, da je to mogoče, in da lokalni trg spodbudi k trajnostnim energetskim rešitvam; občina lahko izvaja tudi vodilne projekte, da dokaže zavezanost javnih organov trajnosti,

— učinkovito obvešča splošna javnost: javna uprava mora pokazati, da uresničuje cilj, in tako druge zainteresirane strani spodbuditi, da ji sledijo,

— se podpira oblikovanje sistemov spodbud: oblikovanje lokalnih programov za financiranje dejavnosti prebivalcev za zmanjšanje njihovega vpliva na okolje,

— zagotavljanje pomoči za premagovanje institucionalnih ovir za sprejetje trajnostnih energetskih rešitev.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne javne uprave.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i46) Izvedba vodilnih in predstavitvenih projektov (d/n) (i47) Doseganje zastavljene ravni energijske učinkovitosti v vseh stavbah in pri vseh dejavnostih javne uprave (d/n)	—

3.2.13 *Informacijske in svetovalne storitve v zvezi z energijsko učinkovitostjo in energijo iz obnovljivih virov za državljane in podjetja ter vzpostavitev javno-zasebnih partnerstev*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se:

— sklenejo strateška partnerstva za vključitev širše skupnosti v razvoj in izvajanje shem zmanjševanja emisij ogljika,

— vzpostavijo informacijske in svetovalne službe za pomoč prebivalcem in podjetjem pri zmanjševanju porabe energije,

— pripravijo javno-zasebni projekti, povezani z energijo, in da se sodeluje v njih: javne uprave lahko sodelujejo z zasebnimi organizacijami, ki imajo strokovno znanje na področju projektov, povezanih z energijsko učinkovitostjo in energijo iz obnovljivih virov,

— podpirajo pilotni projekti v zvezi z nizkimi emisijami ogljika: pilotni projekti lahko prispevajo k zagotavljanju rešitev za energijsko učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov na trgu, organizacije in državljani pa imajo možnost, da jih ponovijo na svojem ozemlju.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za spodbujanje energijske učinkovitosti in/ali uporabe energije iz obnovljivih virov pri prebivalcih in podjetjih.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	*Merila odličnosti*
(i48) Javna uprava zagotavlja informacijske in svetovalne storitve na področju energijske učinkovitosti in energije iz obnovljivih virov (d/n) (i49) Javna uprava podpira pilotne projekte v zvezi z nizkimi emisijami ogljika, npr. z javno-zasebnimi partnerstvi (d/n)	

3.2.14 *Termografski pregledi grajenega okolja na ozemlju občine*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uporablja termografija za zbiranje podatkov v različnem obsegu in da se zagotavljajo vizualne informacije o toplotnem sevanju za razumevanje, kje je treba rešitve za energijsko učinkovitost izvajati kot prednostno nalogo ter vključiti prebivalce in lokalne organizacije v dejavnosti na področju energijske učinkovitosti stavb. Termografski pregled velikega območja se lahko izvede z letalsko termografijo.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za lokalne organe. Termografski pregled je treba izvesti pod posebnimi pogoji, kar zadeva podnebje (tj. temperatura, veter), obdobje leta (tj. zima) in čas dneva (tj. zgodaj zjutraj).

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i50) Delež pozidane površine ozemlja občine, ki ga zajema termografski pregled (v %) (i51) Možni prihranki energije, določeni na podlagi analize termografskega pregleda (v kWh/leto, EUR/leto)	(b16) Najnovejši (< 5 let) termografski podatki z visoko ločljivostjo (< 50 cm) so na voljo za 100 % pozidane površine na območju občine.

3.3 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za mobilnost**

Ta oddelek je namenjen javnim upravam, pristojnim za mobilnost in/ali javni prevoz na svojem ozemlju.

3.3.1 *Sprejetje načrta za trajnostno mobilnost v mestih*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se sprejme načrt za trajnostno mobilnost v mestih za zagotovitev celovitega pristopa k vsem načinom prevoza, ob upoštevanju načrtovanja za okolico. Cilj načrta za trajnostno mobilnost v mestih je izboljšati varnost in zaščito, zmanjšati onesnaženost zraka in obremenitev s hrupom, zmanjšati emisije in porabo energije, izboljšati učinkovitost in stroškovno učinkovitost prevoza ter povečati privlačnost in kakovost mestnega okolja in urbanističnega načrtovanja. V naslednjih oddelkih (3.3.2 do 3.3.9) so opisani ukrepi, ki se lahko vključijo v načrt za trajnostno mobilnost v mestih.

Uporaba

Najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za mobilnost in/ali javni prevoz. Lokalni in spremljevalni dejavniki lahko vplivajo na posebne ukrepe, ki se lahko vključijo v načrt za trajnostno mobilnost v mestih, in njihovo uporabo.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i52) Modalni delež potovanj (v % potovanj, opravljenih z avtomobilom, motorjem, javnim prevozom, kolesom in peš) (i53) Dostopnost javnega prevoza (delež prebivalcev, ki živijo največ 300 metrov od postaje javnega mestnega prevoza z minimalno pogostostjo prevozov 15–20 minut) (v %)	

3.3.2 *Spodbujanje kolesarjenja in pešačenja s kolesarsko infrastrukturo, programi souporabe koles in promocijo pešačenja*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se:

— sprejmejo ukrepi in strategije politike za spodbujanje kolesarjenja in pešačenja; kolesarjenje in pešačenje morata biti v dokumentih politike in načrtovanja ter strateških načrtih mesta priznani kot ločena načina prevoza, s posebnimi ukrepi za vsakega od njiju,

— vzpostavi učinkovita infrastruktura; potrebni sta infrastrukturi za pešačenje in kolesarjenje, da bi pešačenje in kolesarjenje postali varni, hitri in privlačni,

— uporabljajo metodološka orodja za sistematično zbiranje podatkov o pešačenju in kolesarjenju; spremljanje razvoja pešačenja in kolesarjenja ter ocenjevanje učinka izvedenih ukrepov lahko podpirata nadaljnje odločanje in možnosti za spodbujanje trajnostnega prometa,

— razvijejo učinkovita in ciljno usmerjena komunikacijska orodja za promocijo pešačenja in kolesarjenja med prebivalci in dnevnimi migranti.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za mobilnost. Vendar lahko nekateri lokalni in spremljevalni dejavniki (npr. topografija) omejujejo uporabo posameznih ukrepov za podpiranje ter promocijo pešačenja in kolesarjenja.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i52) Modalni delež potovanj (v % potovanj, opravljenih z avtomobilom, motorjem, javnim prevozom, kolesom in peš) (i54) Dolžina infrastrukture za kolesarjenje (kolesarski pasovi in kolesarske steze) skupno (v km) in glede na dolžino celotnega cestnega omrežja za vozila (v km kolesarskih pasov/km cest) (i55) Posebna politika ali poseben načrt za naložbe v infrastrukturo za pešačenje/kolesarjenje in merljivi cilji za povečanje pešačenja/kolesarjenja, ki so politično sprejeti, na ravni mesta (d/n)	(b17) V mestu obstaja razdelitev načinov prevoza, pri kateri kolesarjenje predstavlja 20 % ali več, ALI pa je mesto v zadnjih petih letih povečalo delež kolesarjenja pri razdelitvi načinov prevoza za najmanj 50 %. (b18) Najmanj 10 % naložb mesta v prometno infrastrukturo in vzdrževanje je namenjenih infrastrukturi za kolesarjenje.

3.3.3 *Izvajanje obsežnega programa souporabe avtomobilov*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se podpira in spodbuja oblikovanje obsežnega programa souporabe avtomobilov na ozemlju občine. Služb za souporabo avtomobilov običajno ne upravlja mesto, v katerem delujejo; vendar lahko občina vzpostavi podporno infrastrukturo ter oblikuje ustrezno politiko in zakonodajo za vključitev souporabe avtomobilov v strukturo mesta in v javni prevoz. Javna uprava lahko tudi postane poslovna stranka lokalne službe za souporabo avtomobilov, ozavešča javnost, promovira službo in oblikuje standarde, ki jih morajo izpolnjevati ponudniki storitve souporabe avtomobilov, da lahko uporabljajo podporno infrastrukturo mesta (npr. prednostne pasove, območja z majhno gostoto prometa). Mesta se lahko tudi odločijo, da bodo subvencionirala izvajalca storitve souporabe avtomobilov za povečanje ali pospešitev rasti.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja je zlasti pomembna za lokalne organe z mestnim območjem z več kot 200 000 prebivalci. Lokalni organi območij z manjšim številom prebivalcev se lahko srečujejo z omejitvami pri uporabi najboljše prakse okoljskega ravnanja zaradi omejenega števila strank v programu souporabe avtomobilov, višjih stroškov, manj razvitega javnega prometnega omrežja itd.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i56) Število uporabnikov storitve souporabe avtomobilov na 10 000 prebivalcev (število/10 000 prebivalcev) (i57) Število registriranih uporabnikov na vozilo za souporabo (število uporabnikov/število vozil) (i58) Število prebivalcev na avtomobil, ki je na voljo za souporabo (število prebivalcev/število vozil) (i59) Pot, ki jo letno prevozijo uporabniki storitve souporabe avtomobilov (v km/uporabnika/leto) (i60) Število avtomobilov v zasebni lasti, nadomeščenih z vsakim vozilom v voznem parku ponudnika storitve souporabe avtomobilov (število nadomeščenih avtomobilov v zasebni lasti/število vozil za souporabo)	(b19) Z vsakim vozilom v voznem parku ponudnika storitve souporabe avtomobilov je bilo nadomeščenih najmanj osem avtomobilov v zasebni lasti. (b20) Na voljo je najmanj en avtomobil za souporabo na 2 500 prebivalcev.

3.3.4 *Izdajanje enotnih vozovnic za javni prevoz*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uvede izdajanje enotnih vozovnic v obliki pametnega sistema, ki omogoča prepoznavanje in zaračunavanje potovanj, pri katerih se uporablja več načinov prevoza. Če javna uprava deluje kot prevoznik v javnem prometu (npr. prek hčerinske družbe v lasti mesta), lahko sama izdaja enotne vozovnice. V primerih, ko občina izvajanje storitev javnega prevoza odda zasebnim družbam, se lahko v javnem razpisu zahtevajo rešitve za enotne vozovnice.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za javni prevoz. Vendar je pod določeno kritično maso uporabnikov in letnih transakcij povrnitev začetnih naložb lahko otežena v smislu časa in sredstev, potrebnih za izvajanje pametnega sistema za izdajo enotnih vozovnic.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i61) Delež potovanj, plačanih z enotno vozovnico (v %) (i62) Število uporabnikov javnega prevoza, ki bi v odsotnosti sistema za izdajo enotnih vozovnic uporabljali zasebni motorizirani prevoz (normalizirano s skupnim številom prebivalstva na prispevnem območju)	(b21) Najmanj 75 % potovanj je plačanih z enotno vozovnico.

3.3.5 *Povečanje uporabe električnih vozil na mestnih območjih*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se kupijo električna vozila (tj. električni avtomobili, mopedi in kolesa) za lastni vozni park javne uprave. Mogoče je vzpostaviti tudi programe, ki podpirajo nakup električnih vozil s strani prebivalcev, pri čemer bi se zanje dodelil določen del proračuna ali bi se sklenili sporazumi z lokalnimi bankami za nižje obrestne mere. Poleg tega lahko javna uprava podpira uporabo električnih vozil s tem, da dovoljuje njihovo vožnjo na območjih z omejenim prometom ali na prednostnih pasovih, ustvarja ali povečuje število javnih polnilnih postaj, zmanjšuje obdavčitev električnih vozil, uvaja ali podpira programe souporabe električnih avtomobilov ter med prebivalci promovira podporne ukrepe za električna vozila.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe in je zlasti pomembna v mestih (z velikim deležem kratkih voznih razdalj) in na območjih, ki imajo težave z zastoji v prometu in onesnaženostjo zraka.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i63) Delež električnih vozil (na tip, npr. električni avtomobili, električna kolesa) na cesti v primerjavi s skupnim številom vozil (v %) (i64) Delež javnih električnih vozil (na tip, npr. električni avtomobili, električna kolesa) v celotnem javnem voznem parku (v %) (i65) Število javnih polnilnih postaj na prebivalca (število/prebivalca)	

3.3.6 *Spodbujanje intermodalnosti potnikov*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se spodbuja razvoj ustreznih, varnih, hitrih in nemotenih povezav med trajnostnimi načini prevoza. Intermodalni prevozni sistemi povezujejo infrastrukturo in storitve za javni prevoz (avtobusi, tramvaji/lahke železnice in primestne železnice), pešačenje, kolesarjenje ter souporabo koles in avtomobilov. Javne uprave lahko spodbujajo intermodalnost potnikov s sodelovanjem z različnimi prevozniki v javnem prometu ter podjetji, ki ponujajo storitev souporabe koles in avtomobilov.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne organe, zlasti pa je pomembna za mesta s kompleksnimi prometnimi omrežji in obsežnim ozemljem.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i52) Modalni delež potovanj (v % potovanj, opravljenih z avtomobilom, motorjem, javnim prevozom, kolesom in peš) (i66) Povprečno število parkirnih mest za kolesa na postajah javnega prevoza na povprečen dnevni potniški promet (število parkirnih mest za kolesa/število potnikov) (i67) Delež uporabnikov javnega prevoza, ki združujejo javni prevoz s pešačenjem/kolesarjenjem, med uporabniki javnega prevoza, katerih kraj prebivališča je razumno oddaljen (800 m za pešačenje in 3 km za kolesarjenje) od postaj javnega prevoza z visoko frekvenco prevozov (vsaj dvakrat na uro ob jutranjih in večernih prometnih konicah) (v %) (i68) Programska oprema za načrtovanje intermodalnih potovanj, ki je na voljo prebivalcem, vključuje dele potovanja, ki jih je mogoče prepešačiti in prekolesariti (d/n)	(b22) Delež trajnostnih načinov prevoza, ki se uporabljajo v mestu (npr. pešačenje, kolesarjenje, avtobus, tramvaj, vlak), je 60-odstoten ali večji.

3.3.7 *Uvedba pristojbine za zastoje*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uvede pristojbina za zastoje na mestnih območjih z gostim prometom. Pristojbina za zastoje ima z ekonomskega vidika zaviralni učinek (plačilo) glede uporabe cest z gostim prometom ob najbolj obremenjenih urah dneva. Da bi bila pristojbina za zastoje uspešna, jo je treba uvesti v okviru svežnja ukrepov na področju prometa (glej prejšnje najboljše prakse okoljskega ravnanja v oddelku 3.3), ki zagotavljajo ustrezno alternativo uporabi avtomobila.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za lokalne organe na mestnih območjih z gostim prometom in veliko onesnaženostjo zraka.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i52) Modalni delež potovanj (v % potovanj, opravljenih z avtomobilom, motorjem, javnim prevozom, kolesom in peš) (i69) Delež znižanja koncentracije onesnaževal zraka (trdni delci – PM_{10}, amoniak in dušikov oksid) na območju zaračunavanja pristojbine za zastoje v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine za zastoje (v %) (i70) Delež zmanjšanja dostopa z vozili, ki niso oproščena pristojbine za zastoje, do območja zaračunavanja pristojbine v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine (v %) (i71) Delež večje povprečne hitrosti in točnosti vozil javnega prevoza na območju zaračunavanja pristojbine za zastoje v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine (v %)	(b23) Koncentracije onesnaževal zraka (PM_{10}, amoniak in dušikov oksid) je na območju zaračunavanja pristojbine za zastoje (v povprečju) nižja za 10 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine. (b24) Dostop z vozili, ki niso oproščena plačila pristojbine za zastoje, do območja zaračunavanja pristojbine se je zmanjšal za 20 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine. (b25) Hitrost in točnost storitev javnega prevoza sta se v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine za zastoje povečali za 5 %.

3.3.8 *Omejitev števila parkirnih mest v mestih*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se omeji število brezplačnih parkirnih mest na ulicah in da se odpravijo zahteve glede minimalnega števila parkirnih mest (za parkiranje na ulicah in v podzemnih parkirnih hišah) pri novih gradbenih projektih. Poleg tega se lahko sprejme tudi uradna politika za postopno odpravo morebitnih prejšnjih zahtev glede parkirnih mest (za parkiranje na ulicah in v podzemnih parkirnih hišah) iz obstoječih gradbenih projektov. Omejitev števila mest za brezplačno parkiranje na ulicah odvrača od uporabe avtomobilov v zasebni lasti. Ti ukrepi so najbolj učinkoviti, če jih spremljajo ukrepi za povečanje razpoložljivosti in zanesljivosti ustreznih alternativ uporabi avtomobila, kot so javni prevoz, kolesarjenje in pešačenje.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe in je zlasti pomembna za mesta z gostim prometom in veliko onesnaženostjo zraka ali premajhno uporabo javnega prevoza.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i52) Modalni delež potovanj (v % potovanj, opravljenih z avtomobilom, motorjem, javnim prevozom, kolesom in peš) (i72) Delež razpoložljivih parkirnih mest med delovnim časom (v %) (i73) Obstoj zahtev glede minimalnega števila parkirnih mest (za parkiranje na ulicah in v podzemnih parkirnih hišah) za nove gradbene projekte (d/n)	(b26) Mesta za parkiranje na ulicah so med 90 odstotki delovnega časa 80- do 90-odstotno zasedena. (b27) Mesto nima zahtev glede minimalnega števila parkirnih mest (za parkiranje na ulicah in v podzemnih parkirnih hišah) za nove projekte, njegova uradna politika pa je postopna odprava morebitnih prejšnjih zahtev glede minimalnega števila parkirnih mest iz obstoječih projektov.

3.3.9 *Uvedba logističnih storitvenih centrov*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se vključijo ustrezne zainteresirane strani in da se podpira uvedba logističnih storitvenih centrov na ozemlju občine. Logistični storitveni center je lahko razmeroma blizu geografskega območja, na katerem zagotavlja storitve, da se na zadevnem območju omogoči izvajanje združenih dobav.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za mobilnost, in je zlasti pomembna za mesta, ki prejemajo veliko količino dobav blaga in/ali se spopadajo z gostim prometom in veliko onesnaženostjo zraka.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i74) Emisije CO_2 iz dostavnih vozil v določenem obdobju (npr. letno, mesečno) na območju, ki ga oskrbuje logistični storitveni center (v kg ekvivalenta CO_2/leto ali kg ekvivalenta CO_2/mesec) (i75) Število dostavnih voženj na dan na storitvenem območju (število/dan)	(b28) Emisije CO_2 iz dostavnih vozil na storitvenem območju so se zmanjšale za 40 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo logističnega storitvenega centra. (b29) Število dostavnih voženj na dan na storitvenem območju se je zmanjšalo za 75 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo logističnega storitvenega centra.

3.4 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za rabo tal**

Ta oddelek je namenjen lokalnim organom, pristojnim za načrtovanje rabe tal.

3.4.1 *Omejevanje širjenja mestnih območij na zelene površine in kmetijska zemljišča*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se omeji in nadzoruje širjenje mestnih območij z regulativnimi ukrepi (npr. prostorsko načrtovanje rabe tal, omejevanje specifične rabe tal), gospodarskimi posegi (npr. trgovanje z gradbenimi dovoljenji) ter institucionalnimi spremembami in upravljanjem (npr. posebne agencije za oživitev mestnih območij). Primeri ukrepov za omejevanje širjenja mestnih območij so spodbujanje gradnje na degradiranih območjih, zmanjševanje zaprtega prostora med stavbami, obnavljanje nerabljenih stavb in spodbujanje navpične gradnje.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za načrtovanje rabe tal.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i76) Delež umetnih neprepustnih površin (tj. vse vrste neprepustne pozidane površine: stavbe, ceste, vsi deli brez rastlinja ali vode) na ozemlju občine (v km^2 umetne neprepustne površine/km^2 skupne površine) (i77) Delež nove pozidane površine v določenem časovnem obdobju (npr. eno, pet, deset let) glede na skupno pozidano površino na ozemlju občine na začetku obravnavanega obdobja (v %)	

3.4.2 *Zmanjševanje učinka toplotnega otoka v mestih*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se blaži učinek toplotnega otoka v mestih z izvajanjem kombinacije ukrepov, kot so zelene površine, zelene strehe, uporaba odsevnih materialov, povečanje učinkovitosti izolacije cevi za toplo vodo in preprečevanje izgube odpadne toplote z njeno ponovno uporabo.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za načrtovanje rabe tal na velikih mestnih območjih. Učinek toplotnega otoka v mestih manj prizadene majhne občine.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnik okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i78) Izvajanje ukrepov za blažitev učinka toplotnega otoka v mestih, kot so zelene površine, zelene strehe ali uporaba odsevnih materialov (d/n)	

3.4.3 *Zahtevanje odvajanja padavinske vode s tesnjenih tal z majhnim vplivom*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se pri gradnji novogradenj (vključno z obsežnimi preoblikovanji obstoječih pozidanih površin) zahteva sprejetje ukrepov za odvajanje padavinske vode z majhnim vplivom, da bi preprečili in nadzorovali poplavljanje, erozijo in onesnaževanje tal ter onesnaževanje podzemne vode. Ukrepi za odvajanje padavinske vode z majhnim vplivom po vzoru trajnostnih sistemov za odvajanje padavinske vode veljajo za najboljšo prakso, saj ti sistemi upoštevajo izjemna načela, ki:

— so usmerjena v izboljšanje kakovosti odvajanja padavinske vode, zmanjšujejo površinske odtoke, prispevajo k biotski raznovrstnosti in povečujejo javno uporabnost,

— poskušajo pred ureditvijo čim bolj natančno posnemati naravno odvajanje padavinske vode,

— imajo celovito hierarhijo za upravljanje preprečevanja in nadzora virov ter nadzora lokacije.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za načrtovanje rabe tal. Posebni ukrepi za izboljšanje odvajanja padavinske vode so specifični za posamezne lokacije.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnik okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i79) Obstoj zahtev za ukrepe za odvajanje padavinske vode z majhnim vplivom za gradnjo novogradenj in obsežna preoblikovanja (d/n)	

3.5 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za zelene mestne površine**

Ta oddelek se osredotoča na javne uprave, pristojne za upravljanje zelenih mestnih površin.

3.5.1 *Priprava in izvajanje strategije in akcijskega načrta za lokalno biotsko raznovrstnost*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uvedeta strategija in akcijski načrt za lokalno biotsko raznovrstnost, katerih cilje je mogoče opredeliti v okviru dialoga s strokovnjaki, zainteresiranimi stranmi in prebivalci. Akcijski načrt mora zajemati ukrepe, ki jih je treba izvesti, časovne okvire, razpoložljivi proračun, mejnike, partnerstva za izvajanje in odgovornosti. Rezultate akcijskega načrta je mogoče spodbujati in širiti med prebivalci in zainteresiranimi stranmi, da bi jih ozavestili.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za upravljanje zelenih mestnih površin.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i80) Delež in število domorodnih vrst (za različne kategorije vrst, npr. ptice, metulje) na mestnem območju (v %) (i81) Delež naravnih in polnaravnih območij na mestnem območju glede na skupno mestno območje (v %) (i82) Zelena površina na prebivalca (v m^2/prebivalca) – razlikovanje med mestnimi, polmestnimi in podeželskimi območji	

3.5.2 *Ustvarjanje modro-zelenih omrežij*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se oblikuje modro-zeleno omrežje ([14]), poustvari vodni cikel, usmerjen v naravo, in prispeva k uporabnosti mesta z združevanjem upravljanja voda in zelene infrastrukture. Modro-zelena omrežja lahko združujejo in varujejo hidrološke in ekološke vrednosti mestne pokrajine ter zagotavljajo prožne in prilagodljive ukrepe za obravnavanje poplav.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe.

([14]) Zeleno-modra omrežja so naravna in polnaravna območja, ki zajemajo zelene in/ali modre površine, če in kadar gre za vodne ekosisteme, ter druge fizične lastnosti na kopenskih (vključno z obalnimi) in morskih območjih.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnik okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i83) Delež zelenih in modrih mestnih površin na mestnem območju glede na skupno površino mestnega območja (v %)	

3.5.3 *Spodbujanje uporabe zelenih streh*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se razvijejo ustrezne sheme politike, ki podpirajo gradnjo zelenih streh pri novih in obstoječih stavbah, tako javnih kot zasebnih. Zelene strehe lahko zajemajo tudi sisteme energije iz obnovljivih virov, kot so fotonapetostni paneli (več informacij o proizvodnji energije iz obnovljivih virov v javnih stavbah in socialnih stanovanjih je na voljo v oddelku 3.2.10). Sheme politike, ki podpirajo uporabo zelenih streh, lahko vključujejo gospodarske spodbude, manj birokracije in posebno tehnično podporo za vključitev zelenih streh v gradnjo ali obnovo stavb.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za načrtovanje rabe tal.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i84) Delež površine, prekrite z zelenimi strehami, glede na skupno površino mestnega območja (v $m^{2}_{\text{zelene strehe}}/m^{2}_{\text{mestnega območja}}$) (i85) Delež ali število stavb z zelenimi strehami na zadevnem mestnem območju (v %)	

3.5.4 *Dajanje nove okoljske vrednosti opuščenim zelenim površinam in obrobnim območjem*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se obnovijo opuščene zelene površine in obrobna območja na ozemlju občine, da bi odstranili onesnaževala iz tal in vode, izboljšali habitat za prostoživeče živali, zmanjšali učinek toplotnega otoka v mestih, ščitili pred erozijo tal in poplavami ter zagotovili rekreacijske zelene površine za lokalne prebivalce.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za načrtovanje rabe tal.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnik okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i86) Sprejetje načrta za obnovo opuščenih zelenih površin in obrobnih območij na mestnem območju ter okoljsko ravnanje z njimi (d/n)	

3.6 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za kakovost lokalnega zunanjega zraka**

Ta oddelek je namenjen javnim upravam, pristojnim za upravljanje kakovosti zraka.

3.6.1 *Izboljšanje kakovosti lokalnega zunanjega zraka*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je obstoj strukturiranega načrta za izboljšanje kakovosti zraka z redno posodabljanimi ter vnaprej določenimi kratkoročnimi in dolgoročnimi cilji, ki presegajo ciljne in mejne vrednosti iz Direktive 2008/50/ES Evropskega parlamenta in Sveta ([15]) (direktiva o kakovosti zraka). Načrt mora zajemati vse vidike, tj. prevoz (uporaba avtomobilov, omejitve hitrosti, javni prevoz itd.), industrijske obrate, proizvodnjo energije, vrsto ogrevalnih sistemov v stavbah, energijsko učinkovitost stavb in načrtovanje rabe tal, pripraviti pa ga je treba v sodelovanju z zadevnimi sektorskimi organi in zainteresiranimi stranmi. Poleg tega je mogoče učinkovitost načrta, kadar je to ustrezno, izboljšati tako, da se pripravi ob usklajevanju z javnimi organi na višji ravni in sosednjimi občinami. Načrt za izboljšanje kakovosti zraka lahko vključuje tudi širjenje informacij o vplivih in pomenu kakovosti zraka med prebivalci, npr. s spodbujanjem uporabe možnosti trajnostnega prometa.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za upravljanje kakovosti zraka na svojem ozemlju, pri čemer se osredotoča na specifična lokalna vprašanja.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merilo odličnosti
(i87) Letna povprečna koncentracija delcev PM_{10} (v $\mu g/m^3$)	(b30) Za vse kazalnike, opredeljene v tej najboljši praksi okoljskega ravnanja, rezultati dosegajo ravni, določene v smernicah za kakovost zraka, ki jih je pripravila Svetovna zdravstvena organizacija.
(i88) Letno število dni, ko dnevna povprečna koncentracija delcev PM_{10} presega vrednost 50 $\mu g/m^3$ (v dnevih/leto)	
(i89) Letna povprečna koncentracija delcev $PM_{2,5}$ (v $\mu g/m^3$)	
(i90) Letno število dni, ko dnevna povprečna koncentracija delcev $PM_{2,5}$ presega vrednost 25 $\mu g/m^3$ (v dnevih/leto)	
(i91) Letno število dni, ko koncentracija ozona (O_3) presega vrednost 120 $\mu g/m^3$ najvišje dnevne osemurne srednje vrednosti (v dnevih/leto)	
(i92) Letna povprečna koncentracija dušikovega dioksida (NO_2) (v $\mu g/m^3$)	
(i93) Letno število dni, ko urna koncentracija NO_2 presega vrednost 200 $\mu g/m^3$ (v dnevih/leto)	

3.7 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za obremenitev s hrupom**

Ta oddelek je namenjen javnim upravam, pristojnim za odpravljanje obremenitve s hrupom.

3.7.1 *Spremljanje, popisovanje in zmanjševanje obremenitve s hrupom*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se popisuje hrup na ozemlju občine ter se javnost obvešča o učinkih obremenitve s hrupom in rezultatih popisa z učinkovito komunikacijsko kampanjo. Lokalni organi morajo na podlagi rezultatov popisa obremenitve s hrupom pripraviti akcijske načrte za hrup, da bi zmanjšali lokalne ravni hrupa in ohranili kakovost okoljskega hrupa na območjih, kjer je ustrezna.

([15]) Direktiva 2008/50/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o kakovosti zunanjega zraka in čistejšem zraku za Evropo (UL L 152, 11.6.2008, str. 1).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za odpravljanje obremenitve s hrupom.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i94) Delež izmerjenih ravni hrupa, ki presegajo lokalne mejne vrednosti, glede na skupno število meritev (v %) (i95) Prebivalci, izpostavljeni ravnem hrupa, ki presegajo lokalne mejne vrednosti, glede na skupno število prebivalcev (v %) (i96) Prebivalci, izpostavljeni nočnim ravnem hrupa, ki vplivajo na zdravje glede na mejne vrednosti Svetovne zdravstvene organizacije, glede na skupno število prebivalcev (v %)	

3.8 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za ravnanje z odpadki**

Ta oddelek se osredotoča na javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadki.

3.8.1 *Upoštevanje sektorskega referenčnega dokumenta EMAS za sektor ravnanja z odpadki*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se proučijo najboljše prakse okoljskega ravnanja, opredeljene in predstavljene v sektorskem referenčnem dokumentu EMAS za sektor ravnanja z odpadki ([16]), in da se poroča o kazalnikih iz navedenega dokumenta.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadki.

3.9 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za oskrbo z vodo**

Ta oddelek je namenjen javnim upravam, pristojnim za oskrbo s pitno vodo na svojem ozemlju.

3.9.1 *Uporaba polnega merjenja porabe vode na ravni gospodinjstev/končnih uporabnikov*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se namestijo vodomeri za vsako stanovanjsko enoto in vse druge posamezne končne uporabnike (industrijski obrat, poslovna stavba, javna stavba itd.), da bi vsi računi za vodo temeljili na dejanski porabi vode. Zlasti z uvedbo pametnih merilnikov je mogoče daljinsko in pravočasno spremljati porabo vode in na primer analizirati vzorce porabe različnih strank ali opredeliti pomanjkljivosti vodovodnih omrežij. Obračunavanje na podlagi dejanske porabe vode in omogočanje zgodnjega odkrivanja nenormalne porabe vode (npr. zaradi iztekanja) lahko zagotovita visoke prihranke vode.

([16]) Sektorski referenčni dokument EMAS za sektor ravnanja z odpadki je v pripravi. Vmesni rezultati in sprejeti končni dokument bodo na voljo na spletnem mestu: http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/waste_mgmt.html.

Uporaba

Tehnika se uporablja za vsa obstoječa vodovodna omrežja.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i97) Stopnja uporabe merjenja porabe vode (v % potrošnikov, v % porabe vode, ki jo zajema merjenje) (i98) Delež pametnih vodomerov glede na skupno število merilnikov v uporabi (v %) (i99) Zmanjšanje porabe vode pri končnih uporabnikih po namestitvi vodomerov in/ali pametnih vodomerov (v l/uporabnika)	(b31) Stopnja uporabe vodomerov na ravni gospodinjstev ali končnih uporabnikov je 99 % ali več. (b32) Na območjih, na katerih primanjkuje vode ([1]) (vsaj del leta), se na ravni gospodinjstev/končnih uporabnikov uporabljajo pametni vodomeri. (b33) Vse nove stavbe so opremljene z vodomeri (na območjih, na katerih primanjkuje vode, s pametnimi vodomeri).

([1]) Območja, na katerih primanjkuje vode, so območja, na katerih ni dovolj vodnih virov za izpolnjevanje dolgoročnih povprečnih potreb. Več informacij je na voljo na: http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/about.htm.

3.9.2 *Zmanjšanje iztekanja vode iz vodovodnega sistema*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da:

— se izvede podrobna vodna bilanca vodovodnega sistema in uravnava vodni tlak, pri čemer se je treba izogibati visokim ravnem,

— se vodovodno omrežje analizira in razdeli na ustrezna merilna okrožja, da bi zaznali iztekanje vode z ročnimi ali samodejnimi akustičnimi detektorji iztekanja vode,

— se hitro in ustrezno odziva na odkrite napake in iztekanja v omrežju,

— se vzpostavi zbirka podatkov, v kateri so navedeni in georeferencirani vsi tehnični obrati, starost cevi, vrste cevi, hidravlični podatki, pretekli posegi itd.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za nova in obstoječa vodovodna omrežja.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merilo odličnosti
(i100) Delež izgube vode glede na vhodno količino sistema (v %) (i101) Infrastrukturni indeks vodnih izgub: izračunan kot celotne letne izgube/neizogibne letne izgube ([1])	(b34) Infrastrukturni indeks vodnih izgub je nižji od 1,5.

([1]) Celotne letne izgube pomenijo količino vode, ki je dejansko izgubljena iz distribucijskega omrežja (tj. ni dobavljena končnim uporabnikom). Pri neizogibnih letnih izgubah se upošteva, da bo v vodovodnem omrežju vedno prihajalo do določene mere iztekanja. Neizogibne letne izgube se izračunajo na podlagi dejavnikov, kot so dolžina omrežja, število servisnih priključkov in tlak, pri katerem omrežje deluje.

3.10 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za ravnanje z odpadno vodo**

Ta oddelek je namenjen javnim upravam, pristojnim za ravnanje z odpadno vodo in odvajanje padavinske vode v mestih.

3.10.1 *Energijsko učinkovito čiščenje odpadne vode ob doseganju popolnih nitrifikacijskih pogojev*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da:

— se ima zmogljivost za čiščenje vsaj dvakratnega toka odpadne vode ob suhem vremenu (v primeru dežja ali tajanja snega),

— se odpadna voda čisti v nitrifikacijskih pogojih (razmerje med hrano in mikroorganizmi < 0,15 kg BPK_5/kg MLSS ([17]) na dan) ter se izvajata denitrifikacija in odstranitev fosforja,

— se odstranijo suspendirane trdne snovi s peščeno filtracijo (ali s potopljenimi membranami) v primeru občutljivih sprejemnih vodnih teles,

— se izvede drugo terciarno čiščenje za zmanjšanje mikroonesnaževal (glej oddelek 3.10.2),

— se neprekinjeno spremljajo organske spojine (skupni organski ogljik), amoniak, nitrat in fosfor v primeru zmogljivosti naprave več kot 100 000 populacijskih ekvivalentov (PE) ([18]) ali dnevnega dotoka obremenitve z BPK_5 več kot 6 000 kg,

— se stabilizirata primarno in odvečno blato v anaerobnih gniliščih (glej oddelek 3.10.3),

— se posuši anaerobno stabilizirano blato in se pošlje v sežiganje (glej oddelek 3.10.4),

— se uvedejo energijsko učinkovite tehnologije, kot so energijsko učinkoviti sistemi za prezračevanje z drobnimi mehurčki v biološki fazi ter energijsko učinkovite črpalke in zamaški z navojem.

Uporaba

Ta tehnika se uporablja za javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo, in sicer v novih in obstoječih čistilnih napravah za odpadno vodo.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merili odličnosti
(i102) Koncentracije v izpuščenih končnih odplakah ali učinkovitosti odstranjevanja KPK, BPK_5, amoniaka, skupnega dušika in skupnega fosforja (v mg/l, v %)	(b35) Dosežene učinkovitosti odstranjevanja so: najmanj 98 % za BPK_5, najmanj 90 % za KPK, najmanj 90 % za amoniak, najmanj 80 % za skupne organske dušikove spojine in najmanj 90 % za skupni fosfor.
(i103) Poraba električne energije čistilne naprave za odpadno vodo na maso odstranjenega BPK_5 (v kWh/kg odstranjenega BPK_5)	(b36) Poraba električne energije čistilne naprave za odpadno vodo je:
(i104) Poraba električne energije čistilne naprave za odpadno vodo na očiščeno prostornino (v kWh/m^3 očiščene odpadne vode)	— nižja od 18 kWh/populacijski ekvivalent/leto za velike občinske čistilne naprave za odpadno vodo (večje od 10 000 populacijskih ekvivalentov),
(i105) Letna poraba električne energije čistilne naprave za odpadno vodo na populacijski ekvivalent (v kWh/populacijski ekvivalent/leto)	— nižja od 25 kWh/populacijski ekvivalent/leto za majhne občinske čistilne naprave za odpadno vodo (manjše od 10 000 populacijskih ekvivalentov).

([17]) V besedilu najboljše prakse okoljskega ravnanja so uporabljene naslednje okrajšave: BPK_5: biokemijska potreba po kisiku v petih dneh; MLSS: suspendirane trdne snovi v suspenziji aktivnega blata (biomasa v sistemu aktivnega blata); KPK: kemijska potreba po kisiku.

([18]) „Populacijski ekvivalent“ ali PE, izraz, ki se uporablja v Direktivi Sveta 91/271/EGS z dne 21. maja 1991 o čiščenju komunalne odpadne vode (UL L 135, 30.5.1991, str. 40), zajema organsko onesnaževanje, ki ga povzročajo prebivalci velikega ali majhnega mesta ali vasi in drugi viri, kot so tuje prebivalstvo in živilskopredelovalne panoge.

3.10.2 *Zmanjšanje emisij odpadne vode s posebnim upoštevanjem mikroonesnaževal*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se v veliki meri odstranijo mikroonesnaževala z izvajanjem terciarnega čiščenja, kot je adsorpcija na aktivno oglje v prahu ali oksidacija z oksidanti brez klora (zlasti ozon).

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo, in sicer v novih in obstoječih občinskih čistilnih napravah za odpadno vodo; vendar bi bile lahko pri obstoječih napravah prisotne prostorske omejitve, ki jih je mogoče premagati s prilagojeno zasnovo opreme.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merili odličnosti
(i106) Učinkovitost odstranjevanja mikroonesnaževal v fazi adsorpcije ali ozonacije za KPK ali DOC ([1]) (v %)	(b37) Povprečna učinkovitost odstranjevanja mikroonesnaževal je višja od 80 %.
(i107) Delež letnega toka odpadne vode, pri katerem se izvede terciarno čiščenje za odstranjevanje mikroonesnaževal (v %)	(b38) Mikroonesnaževala se odstranijo iz vsaj 90 % letnega toka odpadne vode.

([1]) DOC: raztopljeni organski ogljik.

3.10.3 *Anaerobna razgradnja blata in optimalna energijska predelava*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se stabilizirata primarno in odvečno blato v anaerobnih gniliščih ter se nastali bioplin z učinkovitimi črpalkami in zamaški z navojem uporabi za učinkovito proizvodnjo električne energije na kraju samem in sušenje blata.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo, v velikih novih in obstoječih čistilnih napravah za odpadno vodo z zmogljivostjo več kot 100 000 populacijskih ekvivalentov ali dnevnega dotoka obremenitve z BPK_5 več kot 6 000 kg.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalniki okoljske uspešnosti	Merilo odličnosti
(i108) Delež potreb čistilne naprave za odpadno vodo po električni energiji in toploti, ki jih zadovoljujeta lastna proizvedena električna energija in toplota iz bioplina na letni ravni (v %) (i109) Električni izkoristek bioplinskega agregata (v %) (i110) Specifična proizvodnja bioplina (Nℓ ([1])/kg vhodne organske suhe snovi)	(b39) Lastna proizvedena električna energija in toplota iz bioplina pokrivata 100 % porabe energije za občinske čistilne naprave za odpadno vodo, večje od 100 000 populacijskih ekvivalentov, ki ne izvajajo toplotnega sušenja blata na kraju samem, in 50 % v primeru naprav, ki izvajajo toplotno sušenje blata na kraju samem.

([1]) Nℓ: normalni liter, tj. prostornina plina, merjena pri standardnih pogojih (tlak: 1,01325 bara; temperatura: (0 °C).

3.10.4 *Sušenje in sežiganje blata*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se učinkovito mehansko odvaja anaerobno stabilizirano blato, npr. s komornimi filtrskimi stiskalnicami, in se nato popolnoma oksidira v napravi za ločen sežig blata (kot je podrobno opisano v referenčnih dokumentih o najboljših razpoložljivih tehnikah ([19]) v skladu z direktivo o industrijskih emisijah ([20])). Fosfor v pepelu ostankov po sežiganju je mogoče predelati.

Uporaba

Tehnika se uporablja za javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo, in sicer v novih in obstoječih čistilnih napravah za odpadno vodo. Pri majhnih napravah se lahko mehansko izsušeno blato pošlje v ločeno centralno napravo za ločen sežig blata, namesto da bi ga sežgali na kraju samem.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i111) Delež nastalega blata v čistilni napravi za odpadno vodo, ki je sežgano v napravi za ločen sežig blata (v %)	—
(i112) Delež predelanega fosforja v pepelu po sežiganju v čistilni napravi za odpadno vodo (v %)	

3.10.5 *Spodbujanje uporabe predelane vode iz odplak, nastalih med čiščenjem odpadne vode*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se spodbuja uporaba predelane vode iz odplak, nastalih med čiščenjem odpadne vode. Uporablja se lahko npr. za:

— namakanje, vključno z nekmetijskim namakanjem, npr. parkov,

— mestno uporabo nepitne vode, kot npr. za čiščenje cest, izdelovanje snega za bližnja smučarska središča, splakovanje stranišč v javnih stavbah, javne vodomete,

— industrijsko uporabo, npr. za hlajenje,

— bogatenje podzemne vode.

Lokalne javne uprave lahko zagotovijo možnost uporabe predelane vode za nekatere vrste posebne uporabe z namestitvijo čistilnih naprav za odpadno vodo z ustreznimi terciarnimi in razkuževalnimi čistilnimi sistemi, če je potrebno. Med tem morajo sodelovati z zadevnimi zainteresiranimi stranmi (npr. lokalnimi kmeti, kmetijskimi zadrugami), ki bi se lahko zanimali za uporabo predelane vode.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, pristojne za čiščenje odpadne vode. Vendar je ponovna uporaba vode še posebno pomembna na območjih, na katerih primanjkuje vode, saj lahko zmanjša vpliv na vodne vire, kadar so dodatne naložbe in operativni stroški ekonomsko izvedljivi.

([19]) Referenčni dokumenti o najboljših razpoložljivih tehnikah v skladu z direktivo o industrijskih emisijah so na voljo na: http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/.

([20]) Direktiva 2010/75/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o industrijskih emisijah (celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja) (UL L 334, 17.12.2010, str. 17).

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i113) Količina predelane vode, nastale s čiščenjem odpadne vode v določenem obdobju (v m^3/leto, m^3/uro) (i114) Delež predelane vode glede na skupno predelano odpadno vodo (v %)	

3.10.6 *Zadrževanje in čiščenje prelivov iz kombiniranih kanalizacijskih sistemov in padavinske vode iz ločenih kanalizacijskih sistemov*

Pri kombiniranih kanalizacijskih sistemih ([21]) je najboljša praksa okoljskega ravnanja, da se pri čiščenju preliva iz rezervoarjev za zadrževanje uporabljajo zasloni z drobnim razmikom med rešetkami (4–6 mm), pri usedalnikih pa, odvisno od kakovosti prejete vode, filtri za zadrževanje prsti ali drugih tehnik s podobno učinkovitostjo odstranjevanja suspendiranih trdnih snovi, KPK, težkih kovin in organskih onesnaževal.

V primeru ločenih kanalizacijskih sistemov je najboljša praksa okoljskega ravnanja, da se padavinska voda čisti glede na raven njene onesnaženosti, pri čemer se neposredno odvede le padavinska voda, ki ni ali je le malo onesnažena.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za ravnanje z odpadno vodo in odvajanje padavinske vode v mestih.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i115) Za kombinirane kanalizacijske sisteme: delež onesnaževal (skupne suspendirane trdne snovi, KPK in težke kovine), odvedenih v vodna telesa po čiščenju odpadne vode, glede na skupne emisije (iz očiščene odpadne vode in preplavljanja padavinske vode) (v %) (i116) Za ločene kanalizacijske sisteme: delež onesnaženih nepropustnih površin, katerih padavinska voda se ustrezno očisti (v %)	

3.10.7 *Trajnostni mestni sistem za odvajanje padavinske vode*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se zmanjša tok padavinske vode, ki vstopa v kombinirane in ločene kanalizacijske sisteme, z izboljšanjem ponikanja vode v tla (npr. z zmanjšanjem tesnjenja tal). S tem se omogoča omejevanje prelivanja na primere zelo močnega deževja in zagotavljanje, da so vsi izpusti mestnega površinskega odtoka dobro upravljani, da bi preprečili zadevne emisije onesnaževal v sprejemno vodno telo. Lokalni organi lahko spodbujajo trajnostno odvajanje padavinske vode v mestih z vključitvijo ustreznih določb na podlagi celostnega pristopa na ravni povodij v lokalne politike za rabo tal (glej tudi oddelek 3.4.3).

([21]) V kombiniranih kanalizacijskih sistemih se odpadna voda in padavinska voda (zaradi neviht ali dežja) zbirata v istem kanalizacijskem omrežju. V ločenih kanalizacijskih sistemih se odpadna voda in padavinska voda zbirata in pošljeta na čiščenje ali odvajanje prek ločenih kanalizacijskih omrežij.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse lokalne organe, pristojne za odvajanje padavinske vode v mestih in načrtovanje rabe tal. Ukrepe za trajnostno odvajanje padavinske vode v mestih je mogoče izvesti v novih in obstoječih projektih. Vendar so lahko na obstoječih pozidanih površinah prisotne nekatere omejitve (npr. pomanjkanje razpoložljivega prostora za lokalno ponikanje).

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i76) Delež umetnih površin (tj. vse vrste neprepustne pozidane površine: stavbe, ceste, vsi deli brez rastlinja ali vode) na ozemlju občine (v km^2 umetne površine/km^2 skupne površine)	
(i117) Letni delež ocenjene količine padavinske vode, ki se lokalno zadrži in ponika v tla, glede na skupno ocenjeno količino padavinske vode, ki pade na mestno območje občine (v %)	

3.11 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za zelena javna naročila**

Ta oddelek je namenjen vsem javnim upravam.

3.11.1 *Sistematična vključitev okoljskih meril v vsa javna naročila*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se uvedejo okoljska merila za naročanje proizvodov (blaga, storitev in del) ter se v merilih za ponudbe kot najugodnejši element obravnava strošek življenjskega cikla proizvoda ali storitve in ne le začetna naložba za nakup.

Okoljska merila je mogoče vključiti v tehnične specifikacije, merila za izbor, merila za ocenjevanje in določila o izvajanju naročila za katero koli ponudbo, pri kateri se pričakuje morebiten pomemben vpliv na okolje.

Javne uprave, ki potrebujejo navodila za oblikovanje okoljskih meril:

— lahko vključijo celovita merila EU za zelena javna naročila ([22]), kadar so na voljo za posamezni proizvod, v tehnične specifikacije, merila za izbor, merila za ocenjevanje in določila o izvajanju naročila,

— kadar ni priporočil v zvezi z merili EU za zelena javna naročila, se lahko sklicujejo na znak EU za okolje, če je za posamezni proizvod na voljo, in pri javnem naročanju uporabijo merila za znak EU za okolje ([23]),

— lahko kot merilo za ocenjevanje pri javnih razpisih za naročanje blaga, storitev in del uvedejo registracijo dobaviteljev v sistemu EMAS, pri čemer v postopku ocenjevanja predloženih ponudb podelijo dodatne točke, če je izvedba sistema okoljskega ravnanja ustrezna glede na vsebino pogodbe. V sektorjih ali na področjih, kjer med akterji na trgu obstaja majhno število organizacij, registriranih v sistemu EMAS, in bi bilo število ponudb zato lahko omejeno, je mogoče upoštevati tudi sisteme okoljskega ravnanja na podlagi mednarodnega standarda (tj. ISO 14001). Vendar lahko javne uprave nagradijo večjo verodostojnost ali zanesljivost sistema EMAS s podelitvijo več točk organizacijam, registriranim v sistemu EMAS, kot organizacijam z drugimi sistemi okoljskega ravnanja, ki ne zagotavljajo enakih jamstev.

([22]) Več informacij o merilih EU za zelena javna naročila in popoln seznam vključenih proizvodov je na voljo na: http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm.

([23]) Da ne bi omejili število ponudb, se je mogoče v tehničnih specifikacijah sklicevati na merila za znak EU za okolje za posamezno skupino proizvodov ali storitev; pri preverjanju je mogoče zahtevati veljavno dovoljenje za znak EU za okolje. V skladu s členom 44 (2) Direktive 2014/24/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnem naročanju in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES (UL L 94, 28.3.2014, str. 65) morajo javni naročniki sprejeti tudi druge ustrezne načine za dokazovanje izpolnjevanja meril.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnik okoljske uspešnosti	Merilo odličnosti
(i118) Število ponudb, ki vključujejo okoljska merila, glede na skupno število ponudb, razčlenjeno po kategoriji proizvodov (v %)	(b40) 100 % javnih razpisov za proizvode, za katere so na voljo merila EU za zelena javna naročila (npr. pisarniški papir, čistila, pohištvo), vključuje okoljska merila, za katera je potrebna vsaj raven učinkovitosti, določena v merilih EU za zelena javna naročila.

3.12 **Najboljše prakse okoljskega ravnanja za okoljsko izobraževanje in širjenje informacij**

Ta oddelek je namenjen javnim upravam, pristojnim za okoljsko izobraževanje državljanov in zagotavljanje okoljskih informacij za podjetja.

3.12.1 *Okoljsko izobraževanje in informacije za državljane in podjetja*

Najboljša praksa okoljskega ravnanja je, da se zagotovi okoljsko izobraževanje in informacije za državljane in podjetja, da bi:

— okrepili ozaveščenost o okoljskih težavah,

— zagotovili praktične informacije o tem, kako lahko državljani in podjetja vsak dan prispevajo k varstvu okolja in učinkoviti uporabi virov,

— oblikovali nove vzorce vedenja med različnimi skupinami v družbi,

— navdihnili državljane k spoznavanju in spoštovanju lokalnega okolja in ponovnemu povezovanju z naravo,

— spodbudili razumevanje okoljske medsebojne odvisnosti med mestnimi ter okoliškimi podeželskimi in naravnimi območji.

Take cilje je mogoče doseči z organiziranjem izobraževalnih seminarjev, konferenc, delavnic za širšo javnost ali posebne skupine državljanov, podjetja ali strokovnjake o posebnih temah (npr. energijsko učinkovite stavbe). Nadalje lahko lokalna javna uprava zagotovi posebne informacije o pravnih (in drugih) z okoljem povezanih vidikih in spodbudah, ki so na voljo (npr. spodbude za energijsko učinkovitost). Vse dejavnosti je mogoče organizirati z vključenostjo in sodelovanjem prebivalcev, lokalnih organizacij in podjetij, ki podpirajo okoljsko izobraževanje in obveščanje državljanov.

Uporaba

Ta najboljša praksa okoljskega ravnanja se uporablja za vse javne uprave, ki sodelujejo pri obveščanju javnosti o okoljskih zadevah.

Povezani kazalniki okoljske uspešnosti in merila odličnosti

Kazalnika okoljske uspešnosti	Merila odličnosti
(i119) Delež državljanov, neposredno in posredno doseženih z ukrepi za okoljsko izobraževanje	
(i120) Prisotnost občinske službe ali agencije za zagotavljanje z okoljem povezanih informacij za podjetja (d/n)	

4. **PRIPOROČENI KLJUČNI SEKTORSKI KAZALNIKI OKOLJSKE USPEŠNOSTI**

V spodnji preglednici so navedeni **izbrani ključni kazalniki okoljske uspešnosti** za sektor javne uprave. To je podnabor vseh kazalnikov iz poglavja 3. Preglednica je razdeljena v skladu s strukturo tega dokumenta.

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA TRAJNOSTNE PISARNE							
1. Skupna letna poraba energije	kWh/m^2/leto kWh/ekvivalent polnega delovnega časa/leto	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	Skupna letna poraba energije, deljena s skupno notranjo tlorisno površino ali številom zaposlenih za polni delovni čas. Kazalnik se lahko razčleni tudi na: — ogrevanje prostorov, — hlajenje prostorov, — razsvetljavo, — drugo uporabo električne energije.	na ravni stavbe	energijska učinkovitost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.1
2. Skupne letne emisije toplogrednih plinov	kg ekvivalenta CO_2/m^2/leto kg ekvivalenta CO_2/ekvivalent polnega delovnega časa/leto	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	skupne letne emisije toplogrednih plinov, ki nastajajo pri uporabi poslovnih stavb, deljene s skupno notranjo tlorisno površino ali številom zaposlenih za polni delovni čas	na ravni stavbe	energijska učinkovitost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.1
3. Skupna letna poraba vode	m^3/ekvivalent polnega delovnega časa/leto m^3/m^2/leto	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	skupna letna poraba vode v poslovnih stavbah, deljena s skupno notranjo tlorisno površino ali številom zaposlenih za polni delovni čas, razčlenjena na (če je to ustrezno): — porabo vode iz vodovoda — porabo zbrane deževnice — porabo reciklirane odpadne vode	na ravni stavbe	voda	Poraba vode v poslovnih stavbah je manjša od 6,4 m^3/zaposlenega za polni delovni čas/leto.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.2

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
4. Skupna letna količina ustvarjenih odpadkov v pisarnah	kg/ekvivalent polnega delovnega časa/leto	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	Skupna letna količina ustvarjenih odpadkov v poslovnih stavbah se deli s številom zaposlenih za polni delovni čas.	na ravni stavbe	odpadki	Skupna količina ustvarjenih odpadkov v poslovnih stavbah je manjša od 200 kg/zaposlenega za polni delovni čas/leto.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.3
5. Skupna recikli-rana letna količina odpadkov v pisarnah	%	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	delež teže skupne ustvarjene količine odpadkov v pisarnah, ki se zbirajo ločeno za recikliranje	na ravni stavbe	odpadki	nič odpadkov, ustvarjenih v pisarniških stavbah, ni poslanih na odlagališče	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.3
6. Dnevna količina pisarniškega papirja, porabljenega na zaposlenega za polni delovni čas	listi papirja/ekvivalent polnega delovnega časa/delovni dan	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	skupno število letno porabljenih listov pisarniškega papirja, deljeno s številom zaposlenih za polni delovni čas in številom delovnih dni	na ravni organizacije	učinkovitost materialov	Poraba pisarniškega papirja je manjša od 15 listov velikosti A4/zaposlenega za polni delovni čas/delovni dan.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.4
7. Delež kupljenega okolju prijaznega certificiranega pisarniškega papirja	%	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	delež kupljenega okolju prijaznega certificiranega pisarniškega papirja (število zavojev) glede na celotno količino kupljenega pisarniškega papirja (število zavojev)	na ravni organizacije	energijska učinkovitost učinkovitost materialov voda odpadki biotska raznovrstnost emisije	Uporabljeni pisarniški papir je 100-odstotno recikliran ali certificiran v skladu z znakom za okolje ISO tipa I (npr. znak EU za okolje).	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.4

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
8. Uvedba orodij za spodbujanje trajnostnega prevoza na delo za zaposlene	d/n	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	Osebje je zaradi uporabe in promocije orodij, ki spodbujajo spremembo vedenja, vključeno v trajnostni prevoz na delo.	na ravni organizacije	emisije	Uporabljajo in promovirajo se orodja za spodbujanje trajnostnega prevoza na delo za zaposlene.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.5
9. Izvrševanje ogljičnega proračuna za poslovna potovanja	d/n	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	V opredeljenem obdobju se določi skupni ogljični proračun za poslovna potovanja; za vsako potovanje se ustrezne emisije ekvivalenta ogljika odštejejo od preostalega ogljičnega proračuna.	na ravni organizacije	emisije	Ogljični proračun se izvršuje za vsa poslovna potovanja.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.5
10. Razpoložljivost in spremljanje videokonferenčne opreme	d/n	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo pisarne	V podjetju se spodbuja uporaba videokonferenčne opreme, število ur njene uporabe pa se spremlja. Videokonferenčno opremo lahko uporablja celotno osebje.	na ravni organizacije	emisije	Videokonferenčna oprema je na voljo za celotno osebje, njena uporaba pa se spremlja in spodbuja.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.5
11. Ustvarjena odpadna hrana	g/obrok	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo menze in kavarne	količina odpadne hrane, ustvarjena na obrok, postrežen v menzah in kavarnah	na ravni organizacije	odpadki	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.1.6

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA TRAJNOSTNO ENERGIJO IN PODNEBNE SPREMEMBE							
12. Emisije ogljika na ozemlju občine	kg ekvivalenta CO_2/prebivalca	vsi lokalni organi	skupne letne emisije ogljika (v tonah ekvivalenta CO_2) občine (vključno s stanovanji, industrijo, kmetijstvom, trgovino/storitvami, kot je gradbeništvo), deljene s številom prebivalcev na ozemlju	ozemlje, ki se upravlja	emisije	—	najboljši praksi okoljskega ravnanja 3.2.1 in 3.2.2
13. Obstoj občinskega akcijskega načrta na področju energije in podnebja	d/n	vsi lokalni organi	Občinski akcijski načrt na področju energije in podnebja z dolgo- in kratkoročnimi cilji ter ukrepi temelji na evidenci porabe energije in emisij ozemlja.	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Vzpostavljen je občinski akcijski načrt na področju energije in podnebja, ki vključuje cilje in ukrepe ter temelji na evidenci porabe energije in emisij.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.2
14. Sprejetje strategije za prilagajanje podnebnim spremembam	d/n	vsi lokalni organi	Celostna strategija za prilagajanje podnebnim spremembam na ozemlju občine lahko temelji na drugih lokalnih in regionalnih strategijah prilagajanja.	ozemlje, ki se upravlja	—	Vzpostavljena je celostna strategija za prilagajanje podnebnim spremembam za ozemlje občine.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.3
15. Poraba energije za ulično razsvetljavo	kWh/prebivalca/leto MWh/km/leto	javne uprave, ki neposredno ali posredno upravljajo ulično razsvetljavo	letna poraba energije za ulično razsvetljavo, ki se izračuna na prebivalca ali na km razsvetljene ceste	ozemlje, ki se upravlja	energijska učinkovitost	Poraba energije za ulično razsvetljavo na kilometer je manjša od 6 MWh/km/leto.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.4

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
16. Skupna letna poraba energije v javnih stavbah	kWh/m^2/leto	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo stavbe	skupna letna poraba energije v obravnavani javni stavbi (ob upoštevanju ogrevanja prostorov, hlajenja prostorov in električne energije), izražena kot končna poraba elektrike, deljena s tlorisno površino stavbe	na ravni stavbe	energijska učinkovitost	Pri novogradnjah so stavbe zasnovane s skupno porabo primarne energije (vključno z vsemi uporabami), ki je manjša od 60 kWh/m^2/leto. Pri obstoječih stavbah, ki se obnavljajo, so stavbe zasnovane s skupno porabo primarne energije (vključno z vsemi uporabami), ki je manjša od 100 kWh/m^2/leto.	najboljše prakse okoljskega ravnanja 3.2.5, 3.2.6, 3.2.7, 3.2.8
17. Zagotovljeno usposabljanje za osebje o energijski učinkovitosti	ure/ekvivalent polnega delovnega časa/leto	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo stavbe	letno število ur izvedenega okoljskega usposabljanja osebja, da bi izboljšali energijsko učinkovitost v stavbah Letno število ur usposabljanja se deli s skupnim številom zaposlenih za polni delovni čas.	na ravni stavbe	energijska učinkovitost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.8
18. emisije CO_2 iz daljinskega ogrevanja/hlajenja	t ekvivalenta CO_2 kg ekvivalenta CO_2/m^2	vsi lokalni organi	količina emisij ekvivalenta CO_2 sistemov za ogrevanje in hlajenje, pred vgraditvijo omrežja za daljinsko ogrevanje/hlajenje in po njej, skupaj ali na enoto tlorisne površine ogrevanih ali hlajenih stavb	omrežje za daljinsko ogrevanje/hlajenje	emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.9

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
19. Delež porabe energije, ki ga obsegajo obnovljivi viri energije	%	javne uprave, ki imajo v lasti ali upravljajo stavbe	energija iz obnovljivih virov (ločeno za električno energijo in toploto), proizvedena na kraju samem/v bližini, deljena s porabo energije (ločeno za električno energijo in toploto) javnih stavb ali socialnih stanovanj	na ravni stavbe	energijska učinkovitost emisije	100 % električne energije, porabljene v javni stavbi, je zagotovljenih s proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov na kraju samem. 100 % potreb po topli vodi v javni stavbi/socialnih stanovanjih je zadovoljenih s proizvodnjo toplotne energije iz obnovljivih virov na kraju samem.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.10
20. Vzpostavljeno lokalno načrtovanje z uvedbo višjih energijskih standardov in zahtev za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov	d/n	lokalni organi, ki določajo lokalne gradbene predpise in/ali izdajajo gradbena dovoljenja	Lokalno načrtovanje vključuje določbo, da se novogradnje in obnove na ozemlju izvajajo v skladu z zglednimi energijskimi standardi in imajo minimalno zahtevo za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.	ozemlje, ki se upravlja	energijska učinkovitost emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.11
21. Zagotavljanje informacijskih in svetovalnih storitev	d/n	javne uprave, pristojne za spodbujanje energijske učinkovitosti in/ali energije iz obnovljivih virov za prebivalce in podjetja	Javna uprava prebivalcem in podjetjem zagotavlja informacijske in svetovalne storitve na področju energijske učinkovitosti in energije iz obnovljivih virov, da bi zmanjšali porabo energije.	ozemlje, ki se upravlja	energijska učinkovitost emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.13

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
22. Delež ozemlja, zajetega s termografijo	%	vsi lokalni organi	površina mestnega ozemlja občine, ki ga zajema termografski pregled, deljena s skupnim mestnim območjem občine	ozemlje, ki se upravlja	energijska učinkovitost emisije	Najnovejši (< 5 let) termografski podatki z visoko ločljivostjo (< 50 cm) so na voljo za 100 % pozidane površine na ozemlju občine.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.2.14

NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA MOBILNOST

23. Modalni delež potovanj	%	javne uprave, pristojne za mobilnost	število potovanj na obravnavanem ozemlju, ki se izvedejo z različnimi načini prevoza (npr. z avtomobilom, avtobusom, kolesom), deljeno s skupnim številom potovanj	ozemlje, ki se upravlja	emisije	V mestu obstaja razdelitev načinov prevoza, pri kateri kolesarjenje predstavlja 20 % ali več, ALI pa je mesto v zadnjih petih letih povečalo delež kolesarjenja pri razdelitvi načinov prevoza za najmanj 50 %. Delež trajnostnih načinov prevoza, ki se uporabljajo v mestu (npr. pešačenje, kolesarjenje, avtobus, tramvaj, vlak), je 60-odstoten ali večji.	najboljše prakse okoljskega ravnanja 3.3.1, 3.3.2, 3.3.6, 3.3.7, 3.3.8
24. Sprejeta je posebna politika za pešačenje/kolesarjenje	d/n	javne uprave, pristojne za mobilnost	Mesto ima posebno politiko, ki je politično sprejeta in spodbuja pešačenje/kolesarjenje; poleg tega so določeni cilji za izboljšanje infrastrukture za pešačenje/kolesarjenje in naložbe vanjo.	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Najmanj 10 % naložb mesta v prometno infrastrukturo in vzdrževanje je namenjenih infrastrukturi za kolesarjenje.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.2
25. Skupna dolžina infrastrukture za kolesarjenje	km km kolesarskih pasov/km cest	javne uprave, pristojne za mobilnost	Dolžino infrastrukture za kolesarjenje (kolesarskih pasov) je mogoče izmeriti v absolutnem smislu (v km) ali ločeno glede na dolžino cestnih omrežij za vozila.	ozemlje, ki se upravlja	emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.2

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
26. Število uporabnikov storitve souporabe avtomobilov	število uporabnikov/10 000 prebivalcev število uporabnikov/število vozil za souporabo	javne uprave, pristojne za mobilnost	Število uporabnikov storitve souporabe avtomobilov je mogoče izračunati kot: — skupno število uporabnikov storitve souporabe avtomobilov, deljeno s številom prebivalcev in pomnoženo z 10 000; — skupno število uporabnikov storitve souporabe avtomobilov, deljeno s številom vozil za souporabo.	ozemlje, ki se upravlja	emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.3
27. Razpoložljivost avtomobilov za souporabo	število prebivalcev/število avtomobilov za souporabo	javne uprave, pristojne za mobilnost	Število prebivalcev na ozemlju občine se deli s številom avtomobilov, ki so na voljo v voznem parku programa souporabe avtomobilov.	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Na voljo je najmanj en avtomobil za souporabo na 2 500 prebivalcev.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.3
28. Nadomeščeni avtomobili v zasebni lasti	število nadomeščenih avtomobilov v zasebni lasti/število vozil za souporabo	javne uprave, pristojne za mobilnost	število avtomobilov v zasebni lasti, nadomeščenih s programom souporabe avtomobilov (lastniki jih ne potrebujejo več), deljeno s skupnim številom avtomobilov, ki so na voljo v voznem parku programa souporabe avtomobilov	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Z vsakim vozilom v voznem parku ponudnika storitve souporabe avtomobilov je bilo nadomeščenih najmanj osem avtomobilov v zasebni lasti.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.3
29. Delež potovanj, plačanih z enotno vozovnico	%	javne uprave, pristojne za javni prevoz	število potovanj z javnim prevozom, pri katerih je bilo uporabljenih več načinov prevoza in ki so bila plačana z enotno vozovnico, deljeno s skupnim številom potovanj z javnim prevozom, pri katerih je bilo uporabljenih več načinov prevoza	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Najmanj 75 % potovanj je plačanih z enotno vozovnico.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.4

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
30. Delež električnih vozil	%	vsi lokalni organi	skupno število električnih vozil (na tip, npr. električni avtomobili, električna kolesa) na cesti, deljeno s skupnim številom vozil tega tipa	ozemlje, ki se upravlja	emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.5
31. Število polnilnih postaj	število polnilnih postaj/prebivalca	vsi lokalni organi	skupno število javnih polnilnih postaj za električna vozila, deljeno s številom prebivalcev obravnavanega ozemlja	ozemlje, ki se upravlja	emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.5
32. Znižanje koncentracije onesnaževal zraka	%	vsi lokalni organi	Na določenih območjih mesta (npr. v bližini šol, parkov, stanovanjskih območij) se koncentracija onesnaževal zraka (PM_{10}, amoniak in dušikov oksid) redno meri. Zmanjšanje koncentracije onesnaževal zraka se izračuna kot začetna koncentracija vsakega onesnaževala zraka (pred uvedbo pristojbine za zastoje), od katere se odšteje končna koncentracija (po uvedbi pristojbine za zastoje) onesnaževala zraka, rezultat pa se deli z začetno koncentracijo onesnaževala zraka.	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Koncentracija onesnaževal zraka (PM_{10}, amoniak in dušikov oksid) je na območju zaračunavanja pristojbine za zastoje (v povprečju) nižja za 10 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine za zastoje.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.7
33. Zmanjšanje dostopa vozil do območja zaračunavanja pristojbine za zastoje	%	vsi lokalni organi	število zasebnih vozil, ki so vstopila na območje zaračunavanja pristojbine, deljeno s številom zasebnih vozil, ki so na to območje vstopila pred uvedbo pristojbine za zastoje	območje zaračunavanja pristojbine	emisije	Dostop z vozili, ki niso oproščena plačila pristojbine za zastoje, do območja zaračunavanja pristojbine se je zmanjšal za 20 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine za zastoje.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.7

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
34. Večja hitrost in točnost javnega prevoza	%	vsi lokalni organi	povprečna hitrost javnega prevoza po uvedbi pristojbine za zastoje, deljena s povprečno hitrostjo javnega prevoza pred uvedbo pristojbine za zastoje To se lahko uporabi tudi za točnost javnega prevoza pred uvedbo pristojbine za zastoje in po njej.	območje zaračunavanja pristojbine	emisije	Hitrost in točnost storitev javnega prevoza sta se v primerjavi s stanjem pred uvedbo pristojbine za zastoje povečali za 5 %.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.7
35. Delež razpoložljivih parkirnih mest med delovnim časom	%	vsi lokalni organi	povprečno število prostih parkirnih mest med delovnim časom, deljeno s skupnim številom parkirnih mest	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Mesta za parkiranje na ulicah so med delovnim časom 80- do 90-odstotno zasedena.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.8
36. Zahteve glede minimalnega števila parkirnih mest	d/n	vsi lokalni organi	Javna uprava lahko omeji brezplačna parkirna mesta (za parkiranje na ulicah in v podzemnih parkirnih hišah) za nove projekte, njena uradna politika pa je lahko postopna odprava morebitnih prejšnjih zahtev glede minimalnega števila parkirnih mest iz obstoječih projektov.	ozemlje, ki se upravlja	emisije biotska raznovrstnost	Mesto nima zahtev glede minimalnega števila parkirnih mest (za parkiranje na ulicah in v podzemnih parkirnih hišah) za nove projekte, njegova uradna politika pa je postopna odprava morebitnih prejšnjih zahtev glede minimalnega števila parkirnih mest iz obstoječih projektov.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.8
37. Emisije CO_2 iz dostavnih vozil	kg ekvivalenta CO_2/leto kg ekvivalenta CO_2/mesec	javne uprave, pristojne za mobilnost	skupne emisije CO_2 iz dostavnih vozil v določenem obdobju (npr. letno, mesečno) na območju, ki ga oskrbuje logistični storitveni center	območje, ki ga oskrbuje logistični storitveni center	emisije	Emisije CO_2 iz dostavnih vozil na storitvenem območju so se zmanjšale za 40 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo logističnega storitvenega centra.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.9

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
38. dnevno število dostavnih voženj na storitvenem območju	število dostav/dan	javne uprave, pristojne za mobilnost	število dostavnih voženj na dan z dostavnimi vozili na območju, ki ga oskrbuje logistični storitveni center	območje, ki ga oskrbuje logistični storitveni center	emisije	Število dostavnih voženj na dan na storitvenem območju se je zmanjšalo za 75 % v primerjavi s stanjem pred uvedbo logističnega storitvenega centra.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.3.9

NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA RABO TAL

39. Delež nove pozidane površine	%	vsi lokalni organi, pristojni za načrtovanje rabe tal	območje nove pozidane površine (m^2) ob upoštevanju vseh vrst neprepustne pozidane površine (stavbe, ceste, vsi deli brez rastlinja ali vode), deljeno s pozidano površino na začetku obravnavanega obdobja (npr. eno, pet, deset let)	ozemlje, ki se upravlja	biotska raznovrstnost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.4.1
40. Spodbujanje ukrepov za blažitev učinka toplotnega otoka v mestih	d/n	vsi lokalni organi, pristojni za načrtovanje rabe tal	Na ozemlju se spodbujajo ukrepi za blažitev učinka toplotnega otoka v mestih (kot so zelene površine, zelene strehe ali uporaba odsevnih materialov), in sicer v zasebnih in javnih stavbah ter na zasebnih in javnih površinah.	ozemlje, ki se upravlja	emisije energijska učinkovitost biotska raznovrstnost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.4.2
41. Zahtevani ukrepi za odvajanje padavinske vode z majhnim vplivom	d/n	vsi lokalni organi, pristojni za načrtovanje rabe tal	Obstaja zahteva za ukrepe za odvajanje padavinske vode z majhnim vplivom za gradnjo novogradenj, vključno z obsežnimi preoblikovanji obstoječih pozidanih površin.	ozemlje, ki se upravlja	biotska raznovrstnost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.4.3

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA ZELENE MESTNE POVRŠINE							
42. Delež naravnih in polnaravnih območij	%	javne uprave, pristojne za upravljanje zelenih mestnih površin	območje (km^2) naravnih in polnaravnih okolij na mestnem območju, deljeno s skupnim mestnim območjem	ozemlje, ki se upravlja	biotska raznovrstnost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.5.1
43. Delež zelenih in modrih mestnih površin	%	javne uprave, pristojne za upravljanje zelenih mestnih površin	Območje (km^2) zelenih in modrih mestnih površin (na mestnem območju), deljeno s skupnim mestnim območjem	ozemlje, ki se upravlja	biotska raznovrstnost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.5.2
44. Delež zelenih streh	%	vsi lokalni organi, pristojni za načrtovanje rabe tal	število stavb z zelenimi strehami, deljeno s skupnim številom stavb na ozemlju občine	ozemlje, ki se upravlja	biotska raznovrstnost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.5.3
45. Načrt v zvezi z opuščenimi zelenimi površinami in obrobnimi območji	d/n	vsi lokalni organi, pristojni za načrtovanje rabe tal	Javna uprava ima načrt za obnovo opuščenih zelenih površin in obrobnih območij na mestnem območju ter okoljsko ravnanje z njimi.	ozemlje, ki se upravlja	biotska raznovrstnost	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.5.4

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
NAJBOLJŠA PRAKSA OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA LOKALNO KAKOVOST ZRAKA							
46. Koncentracije onesnaževal zraka	$\mu g/m^3$	vse javne uprave, pristojne za upravljanje kakovosti zraka	raven onesnaževal zraka (PM_{10}, $PM_{2,5}$ in NO_2), prisotnih (letno povprečje) na mestnem območju, katerih vzorec je bil odvzet na določenih lokacijah (npr. šole, parki, stanovanjska območja)	ozemlje, ki se upravlja	emisije	Za vse kazalnike, opredeljene v tej najboljši praksi okoljskega ravnanja, rezultati dosegajo ravni, določene v smernicah za kakovost zraka, ki jih je pripravila Svetovna zdravstvena organizacija.	3.6.1
NAJBOLJŠA PRAKSA OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA OBREMENITEV S HRUPOM							
47. Delež izmerjenih ravni hrupa, ki presegajo lokalne mejne vrednosti	%	javne uprave, pristojne za odpravljanje obremenitve s hrupom	število izmerjenih ravni hrupa, ki presegajo lokalne mejne vrednosti, deljeno s skupnim številom meritev ravni hrupa	ozemlje, ki se upravlja	—	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.7.1
NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA OSKRBO Z VODO							
48. Stopnja uporabe merjenja porabe vode	%	javne uprave, pristojne za oskrbo s pitno vodo	število potrošnikov z enim vodomerom (na ravni posameznih uporabnikov), deljeno s skupnim številom potrošnikov	ozemlje, ki se upravlja	voda	Stopnja uporabe vodomerov na ravni gospodinjstev ali končnih uporabnikov je 99 % ali več.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.9.1
49. Delež pametnih vodomerov	%	javne uprave, pristojne za oskrbo s pitno vodo	število potrošnikov s pametnimi vodomeri, deljeno s skupnim številom potrošnikov z vodomeri	ozemlje, ki se upravlja	voda	Na območjih, kjer primanjkuje vode (vsaj del leta), se na ravni gospodinjstev/končnih uporabnikov uporabljajo pametni vodomeri. Vse nove stavbe so opremljene z vodomeri (na območjih, na katerih primanjkuje vode, s pametnimi vodomeri).	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.9.1

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
50. Infrastrukturni indeks vodnih izgub	%	javne uprave, pristojne za oskrbo s pitno vodo	Infrastrukturni indeks vodnih izgub se izračuna kot celotne letne izgube/neizogibne letne izgube.	ozemlje, ki se upravlja	voda	Infrastrukturni indeks vodnih izgub je nižji od 1,5.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.9.2
NAJBOLJŠE PRAKSE OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA RAVNANJE Z ODPADNO VODO							
51. Učinkovitost odstranjevanja onesnaževal vode	%	javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo	Učinkovitost odstranjevanja vsakega onesnaževala vode (KPK, BPK_5, skupni dušik, skupni fosfor) se izračuna kot začetna koncentracija vsakega onesnaževala vode, od katere se odšteje končna koncentracija onesnaževala vode, rezultat pa se deli z začetno koncentracijo onesnaževala vode.	čistilna naprava za odpadno vodo	voda	Dosežene učinkovitosti odstranjevanja so: najmanj 98 % za BPK_5, najmanj 90 % za KPK, najmanj 90 % za amoniak, najmanj 80 % za skupne organske dušikove spojine in najmanj 90 % za skupni fosfor.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.1
52. Poraba električne energije za čiščenje odpadne vode	kWh/populacijski ekvivalent/leto	javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo	skupna letna poraba električne energije za čiščenje odpadne vode, deljena s številom populacijskih ekvivalentov, za katerega je čistilna naprava za odpadno vodo zasnovana/obratuje	čistilna naprava za odpadno vodo	voda	Poraba električne energije čistilne naprave za odpadno vodo je: — nižja od 18 kWh/populacijski ekvivalent/leto za velike občinske čistilne naprave za odpadno vodo (večje od 10 000 populacijskih ekvivalentov), — nižja od 25 kWh/populacijski ekvivalent/leto za majhne občinske čistilne naprave za odpadno vodo (manjše od 10 000 populacijskih ekvivalentov).	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.1
53. Učinkovito odstranjevanje mikroonesnaževal	%	javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo	Učinkovitost odstranjevanja se izračuna kot začetna koncentracija mikroonesnaževal, od katere se odšteje končna koncentracija mikroonesnaževal, rezultat pa se deli z začetno koncentracijo mikroonesnaževal.	čistilna naprava za odpadno vodo	voda	Povprečna učinkovitost odstranjevanja mikroonesnaževal je višja od 80 %.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.2

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
54. Delež toka odpadne vode, pri katerem se izvede terciarno čiščenje za odstranjevanje mikroonesnaževal	%	javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo	letni tok odpadne vode, pri katerem se izvede terciarno čiščenje za odstranjevanje mikroonesnaževal, deljen s skupnim letnim tokom odpadne vode	čistilna naprava za odpadno vodo	voda	Mikroonesnaževala se odstranijo iz vsaj 90 % letnega toka odpadne vode.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.2
55. Delež lastne proizvedene električne energije in toplote iz bioplina v čistilni napravi za odpadno vodo	%	javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo	energija (električna energija in toplota iz bioplina), proizvedena na kraju samem pri anaerobni razgradnji blata, ki se uporablja v čistilni napravi za odpadno vodo, deljena s skupno količino energije, uporabljene v čistilni napravi za odpadno vodo	čistilna naprava za odpadno vodo	voda	Lastna proizvedena električna energija in toplota iz bioplina pokrivata 100 % porabe energije za občinske čistilne naprave za odpadno vodo, večje od 10 000 populacijskih ekvivalentov, ki ne izvajajo toplotnega sušenja blata na kraju samem, in 50 % v primeru naprav, ki izvajajo toplotno sušenje blata na kraju samem.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.3
56. delež blata, sežganega v napravi za ločen sežig blata	%	javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo	blato, nastalo pri čiščenju odpadne vode, ki je sežgano v napravi za ločen sežig blata, deljeno s skupno količino blata, nastalega pri čiščenju odpadne vode	čistilna naprava za odpadno vodo	voda	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.4
57. Delež predelane vode	%	javne uprave, pristojne za ravnanje z odpadno vodo	količina predelane vode, dobljene s čiščenjem odpadne vode, deljena s skupno količino očiščene odpadne vode	ozemlje, ki se upravlja	voda	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.5

Kazalnik	Skupna enota	Glavna ciljna skupina	Kratek opis	Priporočena najnižja stopnja spremljanja	Povezan glavni kazalnik v skladu s Prilogo IV k Uredbi (ES) št. 1221/2009 (oddelek C.2)	Merilo odličnosti	Povezane najboljše prakse okoljskega ravnanja
58. Delež deževnice, ki se zadrži in ponika na mestnih območjih	%	javne uprave, pristojne za odvajanje padavinske vode v mestih in načrtovanje rabe tal	letni delež ocenjene količine padavinske vode, ki se lokalno zadrži in ponika v tla, glede na skupno ocenjeno količino padavinske vode, ki pade na mestno območje občine	ozemlje, ki se upravlja	voda	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.10.7
NAJBOLJŠA PRAKSA OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA ZELENA JAVNA NAROČILA							
59. Delež ponudb z okoljskimi merili	%	vse javne uprave	število javnih razpisov, ki vključujejo okoljska merila, deljeno s skupnim številom javnih razpisov (razčlenjeno po kategoriji proizvodov)	na ravni organizacije	energijska učinkovitost učinkovitost materialov voda odpadki biotska raznovrstnost emisije	100 % javnih razpisov za proizvode, za katere so na voljo merila EU za zelena javna naročila (npr. pisarniški papir, čistila, pohištvo), vključuje okoljska merila, za katera je potrebna vsaj raven učinkovitosti, določena v merilih EU za zelena javna naročila.	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.11.1
NAJBOLJŠA PRAKSA OKOLJSKEGA RAVNANJA ZA OKOLJSKO IZOBRAŽEVANJE IN ŠIRJENJE INFORMACIJ							
60. Delež državljanov, neposredno in posredno doseženih z ukrepi za okoljsko izobraževanje	%	javne uprave	delež državljanov, neposredno in posredno doseženih z ukrepi za okoljsko izobraževanje	ozemlje, ki se upravlja	energijska učinkovitost učinkovitost materialov voda odpadki biotska raznovrstnost emisije	—	najboljša praksa okoljskega ravnanja 3.12.1